

MRF 2021.241

Planklagenævnets afgørelse af 15. juli 2021, j.nr. 20/14000, 20/14002 og 20/14005

Ikke medhold i klage over kommuneplantillæg og lokalplan for opstilling af tre vindmøller samt solcelleanlæg 1,1 km fra Natura 2000-område, hvor damflagermus var en del af udpegningsgrundlaget, bl.a. fordi en screening af planernes påvirkning fandtes tilstrækkelig, da der var foretaget tilstrækkelige undersøgelser af skadevirkningerne på flagermus, der ligeledes kunne reduceres ved de udvidede krav til driftsstop, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet havde fastsat ved stadfæstelse af VVM-tilladelsen samme dag. Dissens.

Silkeborg Kommune vedtog i august 2020 endeligt kommuneplantillæg nr. 41 til kommuneplan 2017-2028 og lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund, med tilhørende miljørapport. Planerne muliggjorde opstilling af tre vindmøller med en totalhøjde på maksimalt 142,5 meter og etablering af 12 ha solceller med tilhørende adgangsveje samt strømforsyningsanlæg. Planområdet var beliggende i landzone og bestod af marker, der dyrkedes som landbrugsjord. Nærmeste Natura 2000-område N35, Hald Sø, Stanghede og Dollerup Bakker, omfattede habitatområde H35, der lå ca. 1,1 km nordvest for planområdet, med bl.a. damflagermus på udpegningsgrundlaget. Til brug for udarbejdelse af miljørapporten havde kommunen fået foretaget to flagermusundersøgelser i henholdsvis 2013 og 2019. Afgørelsen blev påklaget af en forening og nogle naboer, der bl.a. anførte, at vurderingen af påvirkningen af Natura 2000-området i forhold til damflagermus var utilstrækkelig, at der ikke var foretaget tilstrækkelige undersøgelser af flagermus, og at der ikke var bevis for, at vindmøllerne ikke ville have negativ indvirkning på bestanden heraf. Det anførtes endvidere, at kommunen ikke havde forholdt sig til, at en ynglende rød glente havde rede inden for 600 meter fra vindmøllerne, at der ikke var udarbejdet en strategisk miljøvurdering af lokalplanen, og at miljørapporten var ugyldig som følge af, at den tidligere bekendtgørelse 1590/2014 om støj fra vindmøller fra 2019 ikke var blevet miljøvurderet, da ansøgningen skulle behandles efter den tidligere bekendtgørelse, jf. overgangsreglen i den nye bekendtgørelse 2019/135 om støj fra vindmøller. Planklagenævnet bemærkede indledningsvis, at sagen primært var behandlet af formanden, men at det samlede nævn havde behandlet spørgsmålet om påvirkning af flagermus. Nævnet fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at der ikke vil ske skade på Natura 2000-området, da der var 1,3 km fra den nærmeste vindmølle i planområdet til Natura 2000-

områdets østligste punkt, hvilket måtte ses i forhold til, at habitatområdet i sig selv udgjorde ca. 1.597 ha, hvoraf Hald Sø udgjorde 342 ha. Nævnet lagde endvidere vægt på, at kommunen under sagen havde oplyst, at der forventedes etableret driftsstop på alle tre vindmøller i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus. For så vidt angik det oplysningsgrundlag, der lå til grund for kommunens vurdering af påvirkningen af flagermus, bemærkede nævnet, at habitatreglerne ikke kræver, at kommunen skal bevise, at vindmøllerne ikke vil have negativ indvirkning på flagermusbestanden. Nævnet lagde herefter til grund, at det er det almindelige forvaltningsretlige officialprincip, som gælder, men at dette skal fortolkes i lyset af EU-domstolens praksis. Nævnet flertal (7 mod 4) fandt, at den foretagne vurdering af påvirkning af flagermus, herunder med de forventede sikkerhedsforanstaltninger i form af driftsstop på alle tre vindmøller, var tilstrækkelig til at sandsynliggøre, at den kontinuerlige økologiske funktionalitet for flagermus i området ville opretholdes, og at der i øvrigt ikke skete drab på flagermus på en måde eller i et omfang, der ville være i strid med habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a. Flertallet lagde navnlig vægt på, at der var udført to konkrete undersøgelser af området, og at sikkerhedsforanstaltningen i form af driftsstop var fastsat i overensstemmelse med retningslinjerne i forvaltningsplanen for flagermus og var egnet til at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder i overensstemmelse med habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2. Mindretallet konstaterede, at vindmøllerne var placeret 250-600 meter fra nogle ældre skovområder, og fandt det derfor sandsynligt, at disse kunne udgøre yngle- og rasteområder for flagermus. Da der ikke var foretaget flagermusundersøgelser af de to skovområder, fandt mindretallet, at miljørapporten og lokalplanen, led af væsentlige retlige mangler. I forhold til rød glente fandt nævnet, at kommunen i

miljørapporten havde tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger om arten set i lyset af afstanden mellem møllerne og skovområdet, hvor en rød glente var blevet observeret, samt det forhold, at lokalplanområdet ikke lå i nærheden af et fuglebeskyttelsesområde. Nævnet lagde endvidere vægt på, at det fremgik af miljørapporten, at der ifølge DOF-basen ikke var registreret ynglende rød glente i området i perioden 2018 og frem, og fandt på denne baggrund, at miljørapporten opfyldte miljøvurderingslovens minimumskrav. For så vidt angik spørgsmålet om strategisk miljøvurdering lagde nævnet til grund, at en strategisk miljøvurdering af planerne ikke udarbejdes med hjemmel i støjbekendtgørelsen, men i miljøvurderingsloven og sker i form af en miljørapport. Nævnet anførte herefter, at en eventuel

ugyldighed af støjbekendtgørelsen pga. manglende miljøvurdering af bekendtgørelsen ikke medfører, ”at miljøvurderingen af den grund bliver ugyldig”. Da miljørapporten indeholdt en miljøvurdering af kommuneplantillægget og lokalplanen og var udarbejdet i henhold til miljøvurderingsloven fra 2018, fandt nævnet, at kommunen havde udarbejdet en strategisk miljøvurdering i overensstemmelse med miljøvurderingsloven. Det bemærkedes, at de nugældende bekendtgørelser om henholdsvis planlægning for vindmøller og støj fra vindmøller var blevet miljøvurderet, og at miljøvurderingen af sidstnævnte ikke havde givet anledning til ændringer i beregningsprincipper eller grænseværdier. Planklagenævnet kunne herefter ikke give medhold i klagen.

Kommentar: Afgørelsen giver anledning til to kommentarer. Plangrundlag og VVM-tilladelsen var meddelt uden en habitatvurdering af påvirkning af nærliggende Natura 2000-område efter habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 2, og var alene baseret på en væsentlighedsvurdering. Dette mente Planklagenævnet var tilstrækkeligt, idet nævnet bl.a. lagde vægt på, at kommunen havde oplyst, at der blev indføjet vilkår om driftsstop i VVM-tilladelsen i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus. Hertil må bemærkes, at hvis det er nødvendigt at stille vilkår om afværgeforanstaltninger for at undgå skadelig virkning på Natura 2000-område, udløser dette i sig selv krav om en fuld habitatvurdering, jf. f.eks. sag C-323/17, *People Over Wind* og *Sweetman*. Til dette kan så føjes, at mens Planklagenævnets flertal fandt kommunens forsikring tilstrækkelig, fandt Miljø- og Fødevareklagenævnet i en afgørelse af samme dato om VVM-tilladelse til samme projekt nødvendigt at supplere VVM-tilladelsens vilkår om udvidet driftsstop (**MRF 2021.221 Mfk**).

Afgørelsens bemærkninger om plangrundlagets påvirkning af flagermus og bilag IV-arter afspejler den uklarhed, som den danske gennemførelse af habitatdirektivets art. 12 og 16 i planhabitatbekendtgørelsen giver anledning til. Det er korrekt, at der ikke gælder en regel om, at kommunen skal bevise, at der ikke er skadelig virkning på bilag IV-arters levesteder, og at det almindelige officialprincip i relation til bilag IV-arter skal fortolkes i overensstemmelse med EU-Domstolens praksis. Men som nævnets deling viser, er det noget forskelligt, hvordan dette forstås. Flertallet lagde således vægt på, at der med vilkår om driftsstop ikke vil ske drab på flagermus på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets art. 12. Efter EU-dommen i sag C-473/19 (**MRF 2021.35 EUD**) vil en sådan vurdering imidlertid kun kunne ske efter art. 16, hvilket mere synes på linje med klagenævnets mindretal. Planklagenævnets begrundelse for at afvise klagen over manglende strategisk miljøvurdering (SMV) af den tidligere støjbekendtgørelse giver anledning til undren, da den forudsætter, at en miljøvurdering kan være ugyldig. En miljøvurdering er imidlertid ikke en afgørelse, men en oplysning af sagen, der opfylder bestemte krav. Er disse krav ikke opfyldt, er miljøvurderingen mangelfuld, hvilket bevirker, at den afgørelse, der er truffet på grundlag af den mangelfulde miljøvurdering bliver ugyldig, og at det er nødvendigt med en ny miljøvurdering for at træffe en ny afgørelse. Dette kan Planklagenævnets begrundelse ikke ændre ved. Se uddybende kommentaren til **MRF 2021.79 Pkn**.

Afgørelse i klagesag om Silkeborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 24-003 med tilhørende miljørapport

20/14000, 20/14002 og 20/14005

Silkeborg Kommune har den 24. august 2020 endeligt vedtaget kommuneplantillæg nr. 41 til kommuneplan 2017-2028 og lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund, med tilhørende miljørapport.

En landsdækkende forening, V1, samt nogle naboer til planområdet har klaget over lokalplanen og miljøvurderingen.

I denne afgørelse har Planklagenævnet behandlet følgende spørgsmål:

- Om der foreligger inhabilitet, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 3.
- Om planvedtagelsen er i strid med reglerne om Natura 2000-områder som følge af påvirkning af flagermus.
- Om planvedtagelsen er i strid med reglerne om bilag IV-arter som følge af påvirkningen af flagermus.
- Om miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering er opfyldt i forhold til visualisering, støj, skyggekast og rød glente.
- Om lokalplanen i øvrigt er i overensstemmelse med planloven.

Planklagenævnet kan ikke behandle det/de øvrige klagepunkter i sagen.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over miljørapporten.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over vedtagelsen af lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.

Det betyder, at lokalplanen og miljørapporten fortsat gælder.

Indhold

1. Sagens oplysninger 4

1.1. Området og plangrundlaget 4

1.2. Klagerne og bemærkningerne hertil 5

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse. 5

2.1. Planklagenævnets behandling af sagen. 5

2.1.1. Sagens behandling. 5

2.2. Planklagenævnets kompetence og prøvelse. 6

2.2.1. Generelt om Planklagenævnets kompetence. 6

2.2.2. Klager over afgørelser, som ikke behandles. 6

2.2.3. Forhold, som ikke behandles. 7

2.3. Inhabilitet 8

2.3.1. Klagen. 8

2.3.2. Oplysninger om forløbet 8

2.3.3. Reglerne om personlig inhabilitet 10

2.3.4. Planklagenævnets vurdering. 11

2.4. Påvirkning af Natura 2000-område (flagermus) 14

2.4.1. Klagen. 14

2.4.2. Generelt om Natura 2000-områder i forbindelse med planvedtagelser 14

2.4.3. Lokalplanen og miljørapporten. 15

2.4.4. Planklagenævnets vurdering i forhold til Natura 2000-området 15

2.5. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus) 16

2.5.1. Klagen. 16

2.5.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser 16

2.5.3. Beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder 18

2.5.4. Generelt om driftsstop. 20

2.5.5. Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter 21

2.5.6. Kommunens undersøgelser og vurderinger 22

2.5.7. Planklagenævnets vurdering i forhold til oplysningsgrundlaget 25

2.6. Påvirkning af fugle (rød glente) 28

2.6.1. Klagen. 28

2.6.2. Generelt om beskyttelsen af fugle. 28

2.6.3. Miljørapportens oplysninger om rød glente. 29

2.6.4. Planklagenævnets vurdering i forhold til rød glente. 30

2.7. Kommunens miljøvurdering i øvrigt 30

2.7.1. Miljøvurderingsloven generelt 30

2.7.2. Indhold af miljørapporten. 31

2.7.3. Manglende strategisk miljøvurdering (SMV) 31

2.7.4. Visualiseringer 33

2.7.5. Støj 39

2.7.6. Skyggekast 42

2.8. Lokalplanen. 43

2.8.1. Linjeføring. 43

2.9. Andre klagepunkter 44

2.9.1. Journaliseringspligt 44

3. Afsluttende bemærkninger 45

1. Sagens oplysninger

1.1. Området og plangrundlaget

Området

Sagen vedrører lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund (https://dokument.plandata.dk/20_9698654_1601924647625.pdf).[1]

Planområdet ligger i landzone og består af marker, der dyrkes som landbrugsjord. Området, herunder placeringen i forhold til nærliggende skovområder, kan ses af bilag 1, billede nr. 1.

Det vedtagne plangrundlag

Lokalplanen muliggør opstilling af tre vindmøller med en totalhøjde på maksimalt 142,5 m og etablering af 12 ha solceller med tilhørende adgangsveje samt strømforsyningsanlæg. Lokalplanområdet kan ses af bilag 1, billede nr. 2.

Miljørapporten

I forbindelse med planvedtagelsen er der udarbejdet en samlet miljørapport og miljøkonsekvensrapport, som er udateret.

Det fremgår af rapporten, s. 4 og 8, at rapporten indeholder en miljøvurdering af kommuneplantillæg nr. 41, til kommuneplan 2017-2028 for Silkeborg Kommune og lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund (kaldet en *miljørapport*) og en miljøvurdering af selve projektet (kaldet en *miljøkonsekvensrapport*).

Det fremgår endvidere s. 87, at den samlede rapport (herefter benævnt *miljørapport*) er udarbejdet i henhold til lovbekendtgørelse nr. 225 af 25. oktober 2018 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

Til brug for udarbejdelse af miljørapporten, har kommunen fået foretaget to flagermusundersøgelser i henholdsvis 2013 og 2019.

Høringsnotat

Kommunen sendte lokalplanforslaget og miljørapporten i offentlig høring i perioden 2. december 2019 til 3. februar 2020. I høringsperioden indkom bl.a. en række høringssvar vedrørende visualisering, landskab, støj, skovbyggelinje og inhabilitet. Kommunen udarbejdede på baggrund af de indkomne høringssvar et høringsnotat, hvor kommunen kommenterede på de enkelte høringssvar. Høringsnotatet var vedlagt som bilag på byrådets møde 24. august 2020, hvor lokalplanen med tilhørende miljørapport blev endelig vedtaget.

Natura 2000

Nærmeste Natura 2000-område, N35, Hald Sø, Stanghede og Dollerup Bakker, omfatter habitatområde H35. Habitatområde H35 ligger ca. 1,1 km nordvest for planområdet.

Det fremgår af Natura 2000-planen for perioden 2016-2021, at bl.a. damflagermus er på udpegningsgrundlaget.

1.2. Klagerne og bemærkningerne hertil

I sagen indgår en udateret klage over lokalplanen fra en beboer i området, indsendt 2. november 2020.[2] Klageren har uddybet klagen den 21. december 2020.

I sagen indgår herudover en udateret klage over lokalplanen fra V1, indsendt 1. november 2020.[3] Klageren har uddybet klagen i bemærkninger dateret 12. december 2020, 25. marts 2021, 27. april 2021 og 24. maj 2021. Klageren har desuden indsendt en lang række bilag som bl.a. indeholder supplerende klageskrivelser.

I sagen indgår endelig en udateret klage over miljøvurderingen (miljørapporten) fra to andre beboere i området, indsendt 16. september 2020.[4]

Kommunen er kommet med bemærkninger til klagerne den 4. december 2020, 5. marts 2021 og 19. april 2021.

Planklagenævnet modtog klagerne fra kommunen den 4. december 2020.

Klagerne og de indsendte bilag er i deres helhed indgået i sagsbehandlingen, jf. dog afsnit 2.2.2. De enkelte klagepunkter, som behandles i denne afgørelse, er kort gengivet nedenfor under afsnit 2.

Nogle af klagerne har også klaget over kommunens afgørelse om VVM-tilladelse. Disse klager behandles af Miljø- og Fødevareklagenævnet.

En af klagerne har klaget over Silkeborg Kommunes afgørelser om afslag på aktindsigt. Planklagenævnet har truffet særskilt afgørelse i disse sager henholdsvis 24. juni 2021 og 25. juni 2021.[5]

2. Planklagenævnets bemærkninger og afgørelse

2.1. Planklagenævnets behandling af sagen

2.1.1. Sagens behandling

Sagen er primært behandlet af formanden.

Dog har det samlede nævn behandlet spørgsmålet om, hvorvidt kommunen har foretaget en tilstrækkelig belysning og vurdering af projektets påvirkning

af flagermus, jf. afsnit 2.5. I behandlingen af dette spørgsmål deltog følgende medlemmer: Helle T. Anker (formand), Stefanie S. Abild, Ulf K. Hansen, Henrik Høegh, Peter Mortensen, Susanne Ogstrup, Torsten S. Pedersen, Henrik Stjernholm, Helle Søeberg, Flemming Thornæs og Jan Woollhead.

2.2. Planklagenævnets kompetence og prøvelse

2.2.1. Generelt om Planklagenævnets kompetence

De miljøvurderede planer blev endeligt vedtaget i august 2020. Den påklagede miljøvurdering og de miljøvurderede planer var desuden ikke under tilvejebringelse før 16. maj 2017. Miljøvurderingen er således omfattet af den bekendtgørelse af miljøvurderingsloven, som blev udstedt i 2020.[6]

Afgørelser efter miljøvurderingsloven kan påklages efter de klageregler, der er fastsat i den lovgivning, som planen eller programmet er udarbejdet i henhold til, jf. § 48, stk. 1, i miljøvurderingsloven.

Den plan, der er klaget over i denne sag, er udarbejdet i henhold til planloven, og miljøvurderingen kunne derfor påklages til Planklagenævnet.

Planklagenævnet kan alene tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes afgørelser efter planloven, jf. § 58, stk. 1, nr. 3, i planloven.[7]

Retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af trufne afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbestemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grundsætninger.

Planklagenævnet har desuden kompetence til at tage stilling til, om reglerne i planhabitatbekendtgørelsen[8] er overholdt.

Det er ikke et retligt spørgsmål, om en plans indhold er hensigtsmæssigt. Endvidere fastlægger miljøvurderingsloven ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

2.2.2. Klager over afgørelser, som ikke behandles

Den ene beboer i området[9] klagede, samtidig med klagen over lokalplanen, også over kommuneplantillæg nr. 41 til kommuneplan 2017-2028, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.

V1[10] klagede, samtidig med klagen over lokalplanen, også over følgende andre afgørelser:

- Kommuneplantillæg nr. 41 til kommuneplan 2017-2028, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.
- Miljørapporten.

De to andre beboere i området[11] klagede, samtidig med klagen over miljørapporten, også over følgende afgørelser:

- Lokalplan nr. 24003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.
- Kommuneplantillæg nr. 41 til kommuneplan 2017-2028, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.

Sekretariatet for Planklagenævnet udsendte den 1. februar 2021 breve til klagerne og vejledte om, at såfremt klagerne ønskede at påklage de øvrige afgørelser, skulle der oprettes separate klager i klageportalen og betales gebyr. Klagerne har imidlertid ikke oprettet yderligere klager i klageportalen. Planklagenævnet har på den baggrund ikke behandlet klagerne over disse afgørelser.

Dette betyder, at i det omfang klagerne har anført klagepunkter over afgørelser, hvor klagerne ikke har oprettet selvstændige klager og betalt gebyr, behandles disse ikke af Planklagenævnet.

2.2.3. Forhold, som ikke behandles

VVM-tilladelsen

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende kommunens VVM-tilladelse. Planklagenævnet har ikke kompetence til at behandle disse klagepunkter, da rette klageinstans for så vidt angår VVM-tilladelsen, er Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf.

miljøvurderingslovens § 49.

Planklagenævnet afviser derfor at behandle disse klagepunkter.

Naturbeskyttelseslovens § 17

Klagerne anfører en række klagepunkter vedrørende naturbeskyttelseslovens § 17.

Planklagenævnet har ikke kompetence til at efterprøve spørgsmål efter naturbeskyttelsesloven og nævnet afviser derfor at behandle disse klagepunkter.

Planklagenævnet har videresendt klagepunkterne til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som den 30. juni 2021 har truffet en afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 17, stk. 1, jf. § 17, stk. 2, nr. 6.[12]

Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ikke efter planloven er noget til hinder for, at der vedtages en lokalplan, hvis realisering forudsætter en dispensation efter naturbeskyttelsesloven. Lokalplanen kan således gyldigt vedtages, uanset om der er givet/bliver givet en dispensation fra naturbeskyttelsesloven.

2.3. Inhabilitet

2.3.1. Klagen

Klagerne anfører, at et navngivent byrådsmedlem har været inhabil i forbindelse med sagens behandling i såvel udvalg som byråd, bl.a. fordi byrådsmedlemmet har siddet i bestyrelsen for V2, der skal opføre vindmøllerne. En af klagerne har ligeledes gjort gældende, at byrådsmedlemmet var bestyrelsesmedlem i V2. Klagerne har desuden indsendt en vederlagsrapport, der viser, at byrådsmedlemmet har modtaget vederlag for bestyrelsesarbejde i V2 a.m.b.a. Klagerne gør endvidere gældende, at byrådsmedlemmet har udøvet afgørende indflydelse på beslutningerne truffet i udvalg og byråd vedrørende vindmølleprojektet.

Klagerne anfører, at byrådsmedlemmet er inhabil efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 1, 3 og 5.

Planklagenævnet forstår ovennævnte således, at klagerne mener, at byrådsmedlemmet var inhabil i forbindelse med behandlingen af planerne og miljøvurderingen grundet hans deltagelse i bestyrelserne for såvel V2 som V2 a.m.b.a.

Klagerne gør desuden gældende, at kommunen har tilbageholdt oplysninger om byrådsmedlemmets habilitet over for offentligheden.

Klagerne gør endelig gældende, at de resterende byrådsmedlemmer heller ikke officielt er blevet informeret om byrådsmedlemmets inhabilitet, ligesom spørgsmålet heller ikke har været forelagt beslutning i hverken byråd eller udvalg, hvilket er i strid med kommunestyrelseslovens § 14.

2.3.2. Oplysninger om forløbet

På baggrund af sagens akter og kommunens bemærkninger lægger Planklagenævnet følgende sagsforløb til grund:

Kommunen oplyser i forbindelse med klagesagen, at sager om miljøvurdering af projekter og planer i kommunen behandles af Klima- og Miljøudvalget, Økonomi- og Erhvervsudvalget samt i byrådet, og at kommune- og lokalplanlægning behandles i Plan- og Vejudvalget, Økonomi- og Erhvervsudvalget samt i byrådet.

Det konkrete byrådsmedlem blev i maj 2006 valgt ind i bestyrelsen for V2 [\[13\]](#). Byrådsmedlemmet blev ikke valgt til bestyrelsen for at varetage kommunens interesser.

Byrådsmedlemmet blev valgt ind i bestyrelsen for V2 [\[14\]](#) i november 2011 og blev med virkning fra den 18. juni 2015 valgt som næstformand for bestyrelsen. Byrådsmedlemmet blev valgt ind i bestyrelsen gennem sin bestyrelsespost i moderselskabet [\[15\]](#) og blev ikke valgt til bestyrelsen for at varetage kommunens interesser.

Det fremgår af sagen, at kommunen den 28. august 2018 modtog en ansøgning om opførelse af vindmøller og solceller ved Marsvinslund fra V3 og V4 c/o V2.

Plan- og Vejudvalget besluttede på baggrund af ansøgningen den 3. december 2018 at igangsætte udarbejdelse af lokalplan og kommuneplantillæg for at muliggøre projektet. Byrådsmedlemmet var formand for udvalget og deltog på dette møde. Beslutningen om at igangsætte planprocessen blev truffet med stemmefordelingen 5-2.

Klima- og Miljøudvalget besluttede enstemmigt den 9. januar 2019, at igangsætte udarbejdelse af en miljøvurdering. Byrådsmedlemmet var medlem af udvalget og deltog på mødet.

Kommunen blev efterfølgende opmærksom på, at byrådsmedlemmet kunne have været inhabil ved sin deltagelse i de pågældende møder, som følge af bestyrelsesposter i henholdsvis V2 og V2.

Byrådsmedlemmet udtrådte af bestyrelsen for V2 den 10. januar 2019, idet selskabet blev opløst ved en fusion med selskabet V5. De to selskaber fusionerede til et selvstændigt joint venture med V5´ navn.

Plan- og Vejudvalget besluttede den 4. februar 2019 at starte forfra med planprocessen. Byrådsmedlemmet deltog ikke på dette møde.

Klima- og Miljøudvalget besluttede ligeledes at starte forfra med miljøvurderingen af lokalplan og kommuneplantillæg den 6. februar 2019. Byrådsmedlemmet deltog ikke på dette møde.

Kommunen oplyser, at beslutningerne truffet af henholdsvis Plan- og Vejudvalget og Klima- og Miljøudvalget den 3. december 2018 og 9. januar 2019, derfor ikke er indgået i grundlaget for de vedtagne planer.

Plan- og Vejudvalget blev på et møde den 8. april 2019 orienteret om de indkomne ideer og forslag fra forhøringen forud for planlægningsarbejdet. Byrådsmedlemmet deltog i dette møde. Det fremgår af punkt 19 i referatet fra dette møde, at teknik- og miljøchefen havde indstillet til, at Plan- og Vejudvalget tog orienteringen om forhøringen til efterretning. Udvalget fulgte indstillingen og tog orienteringen til efterretning.

Byrådsmedlemmet udtrådte af bestyrelsen for V9. 25. april 2019.

Byrådsmedlemmet deltog herefter i følgende møder:

- Klima og Miljøudvalgets møde den 8. maj 2019, hvor det blev besluttet hvilke emner der skulle behandles i miljøvurderingen af det ansøgte projekt og de tilhørende planer.
- Plan og Vejudvalgets møde den 4. november 2019 om offentliggørelse af forslag til kommuneplantillæg og lokalplan.
- Klima og Miljøudvalgets møde den 6. november 2019 om offentliggørelse af miljørapporten.
- Byrådets møde den 25. november 2019, om offentliggørelse af forslag til kommuneplantillæg og lokalplan samt miljørapport.

Byrådsmedlemmet deltog ligeledes i Plan- og Vejudvalgets møde den 10. august 2020, hvor der blev truffet beslutning om at indstille lokalplanen og kommuneplanen til endelig vedtagelse i byrådet. Beslutningen blev truffet med stemmefordelingen 4-3, hvor byrådsmedlemmet stemte for beslutningen.

Byrådsmedlemmet deltog endvidere i Klima- og Miljøudvalgets møde den 12. august 2020, hvor der blev truffet beslutning om at indstille bl.a. miljørapporten til endelig godkendelse i byrådet. Beslutningen blev truffet med stemmefordelingen 5-2, hvor byrådsmedlemmet stemte for beslutningen.

Byrådsmedlemmet deltog i byrådets møde den 24. august 2020 om endelig vedtagelse af kommuneplantillæg og lokalplan samt udstedelse af VVM-tilladelse. Planerne blev vedtaget med stemmefordelingen 24-5.

2.3.3. Reglerne om personlig inhabilitet

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er bl.a. inhabil i forhold til en bestemt sag, hvis vedkommende deltager i ledelsen af eller i øvrigt har en nær tilknytning til et selskab, en forening eller en anden privat juridisk person, der har en særlig interesse i sagens udfald, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 3.^[16]

Dette gælder ligeledes, hvis der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 5.

Der foreligger dog i medfør af § 3, stk. 2, ikke inhabilitet, hvis der som følge af interessens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Forvaltningslovens bestemmelser om personlig inhabilitet har til formål, dels at forebygge at uvedkommende hensyn påvirker behandlingen af den enkelte sag, dels at hindre, at der skabes mistillid til den offentlige forvaltning hos befolkningen, hvad enten den pågældende faktisk lader sig påvirke af uvedkommende interesser eller ej.

Den, der er inhabil i forhold til en sag, må ikke træffe afgørelse, deltage i afgørelsen eller i øvrigt medvirke ved behandlingen af den pågældende sag, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 3.

Det har ikke betydning for vurderingen af inhabilitet, om den pågældende kun medvirker til behandlingen af sagen i kortere tid, idet den medvirken, som den inhabile er afskåret fra, skal forstås vidtgående og dermed f.eks. ikke er begrænset til at træffe (endelig) afgørelse.

2.3.4. Planklagenævnets vurdering

Udvalgmøderne den 3. december 2018 og 9. januar 2019

Planklagenævnet lægger til grund, at byrådsmedlemmet på tidspunktet for udvalgmøderne den 3. december 2018 og 9. januar 2019, var næstformand i bestyrelsen for V2, der er en ud af to ansøgere til vindmølleprojektet. Byrådsmedlemmet deltog ved sagens behandling ved disse to møder.

Da V2 er en af ansøgerne i forbindelse med vindmølleprojektet, finder nævnet, at selskabet må anses for at være part i kommunens sag om udarbejdelse af lokalplan og miljøvurdering heraf.

Planklagenævnet finder, at byrådsmedlemmet har været inhabil i forbindelse med udvalgenes behandling af lokalplanen og miljørapporten på disse to møder, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 3. Nævnet lægger navnlig vægt på, at byrådsmedlemmet på tidspunktet for møderne var næstformand i bestyrelsen for V2, som er part i kommunens sag, og derfor har en særlig interesse i sagens udfald.

Planklagenævnet bemærker imidlertid, at kommunen som konsekvens af byrådsmedlemmets inhabilitet valgte at stoppe plan- og miljøvurderingsprocessen. Kommunen besluttede efterfølgende at starte en ny plan- og miljøvurderingsproces uden deltagelse af byrådsmedlemmet.

På den baggrund finder Planklagenævnet ikke, at byrådsmedlemmets inhabilitet på daværende tidspunkt medfører lokalplanens og miljørapportens ugyldighed. Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at byrådsmedlemmet ikke deltog på Plan- og Vejudvalgets og Klima- og Miljøudvalgets møder henholdsvis den 4. og 6. februar 2019, hvor udvalgene på ny besluttede at starte planlægningen og miljøvurderingen af projektet.

Plan- og Vejudvalgets møde den 8. april 2019

Det fremgår af sagen, at byrådsmedlemmet udtrådte af bestyrelsen for V2 den 10. januar 2019, samt at byrådsmedlemmet udtrådte af bestyrelsen i V2 a.m.b.a. den 25. april 2019.

Planklagenævnet lægger derfor til grund, at byrådsmedlemmet ved Plan- og Vejudvalgets møde den 8. april 2019, hvor byrådsmedlemmet deltog, alene var medlem af bestyrelsen i V9.

Det fremgår af sagen, at V9. frem til fusionen med V5 i januar 2019, ejede V2, som er part i kommunens sag, jf. ovenfor.

Planklagenævnet lægger på baggrund af kommunens oplysninger til grund, at V9. den 8. april 2019 ejede halvdelen af den fusionerede virksomhed (som efter fusionen tog navnet: V5), som herefter udgjorde én ud af to ansøgere til vindmølleprojektet.

Planklagenævnet finder ikke, at byrådsmedlemmet var inhabil ved sagens behandling på udvalgsrådet den 8. april 2019, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 3. Nævnet lægger navnlig vægt på, at V9. ikke kan anses for at være part i kommunens sag. Nævnet lægger endvidere vægt på, at den interesse V9 måtte have i vindmølleprojektet – efter V2 fusion med V5 – må siges at være reduceret tilsvarende. Nævnet lægger desuden vægt på, at V2 (nu V5) alene udgør én ud af to ansøgere. Nævnet finder dermed ikke, at V9. har den nødvendige særlige interesse i sagens udfald til, at der kan statueres inhabilitet efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 3.

Nævnet bemærker desuden, at det fremgår af dagsordenspunktet fra udvalgsrådet, at Plan- og Vejudvalget på mødet alene modtog en orientering om den forhøring, som blev afholdt forud for planlægningsarbejdet, og at udvalget tog orienteringen til efterretning. Der blev således ikke truffet nogle egentlige beslutninger angående planlægningsprocessen på udvalgsrådet.

Udvalgsråd og byrådsråd efter den 25. april 2019

Det fremgår af sagen, at byrådsmedlemmet efter den 25. april 2019 ikke længere var medlem af bestyrelserne i hverken V2 eller V9.

Planklagenævnet finder ikke, at byrådsmedlemmet har været inhabil ved behandlingen af lokalplanen og miljørapporten i udvalgene og i byrådet efter den 25. april 2019. Nævnet lægger navnlig vægt på, at byrådsmedlemmet efter den 25. april 2019 var udtrådt af bestyrelserne i såvel V2 som V9. Nævnet finder således ikke, at byrådsmedlemmet efter dette tidspunkt har haft en særlig interesse i sagens udfald, eller at der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om byrådsmedlemmets upartiskhed, jf. forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 5.

Nævnet bemærker, at en interesse som tidligere kunne begrunde inhabilitet, kan bortfalde eller ændre karakter eller styrke på en sådan måde, at der ikke længere foreligger inhabilitet. Også ændringer i tilknytningen til private juridiske personer vil efter omstændighederne kunne få betydning i den retning.^[17] Der er således intet til hinder for, at et byrådsmedlems eventuelle inhabilitet kan ophøre, på samme måde, som inhabilitet også kan opstå midt i et sagsforløb, selvom det ikke forelå ved sagens start.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne vedrørende inhabilitet.

Øvrige klagepunkter

I forhold til klagepunktet om, at offentligheden ikke er blevet orienteret omkring byrådsmedlemmets inhabilitet, bemærker nævnet, at hverken planloven, miljøvurderingsloven eller forvaltningsloven indeholder regler om, at offentligheden skal orienteres om et byrådsmedlems eventuelle inhabilitet.

Planklagenævnet kan derfor ikke give medhold i klagepunktet.

I forhold til klagepunktet om, at det er i strid med kommunestyrelseslovens § 14, at spørgsmålet omkring inhabilitet ikke har været forelagt hverken byråd eller udvalg, bemærkes, at nævnet ikke har kompetence til at behandle klager efter kommunestyrelsesloven. Planklagenævnet afviser derfor at behandle klagepunktet.

Forholdet hører muligvis under Ankestyrelsen. Ankestyrelsen fører tilsyn med, at kommunerne overholder den lovgivning, der særligt gælder for offentlige myndigheder. Ankestyrelsen kan dog ikke tage stilling til kommunernes skønsudøvelse i det omfang, skønnet er udøvet inden for de rammer, lovgivningen fastsætter.

Såfremt klagerne mener, at kommunen har handlet i strid med kommunestyrelsesloven, bør klagerne rette henvendelse til Ankestyrelsen. Nævnet bemærker, at Ankestyrelsen selv beslutter, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag.

2.4. Påvirkning af Natura 2000-område (flagermus)

2.4.1. Klagen

Klagerne spørger i klagen om, hvilke hensyn der tages til damflagermusen, set i forhold til, at den er med på fredningsgrundlaget for Natura 2000-området ved Hald Sø.

Planklagenævnet har forstået klagen således, at klagerne mener, at kommunens vurdering af påvirkningen af Natura 2000-området er utilstrækkelig i forhold til damflagermus.

2.4.2. Generelt om Natura 2000-områder i forbindelse med planvedtagelser

I fuglebeskyttelsesdirektivet[18] og habitatdirektivet[19] er der fastsat regler om oprettelse af internationale beskyttelsesområder. Der er på den baggrund oprettet Natura 2000-områder, som omfatter habitatområder efter habitatdirektivet og/eller fuglebeskyttelsesområder efter fuglebeskyttelsesdirektivet. Nogle af Natura 2000-områderne omfatter desuden Ramsar-områder efter Ramsar-konventionen. Habitatområderne omfatter bestemte naturtyper

og/eller dyre- eller plantearter, og fuglebeskyttelsesområderne omfatter bestemte fuglearter. De naturtyper eller arter, der er beskyttede i det konkrete habitat- eller fuglebeskyttelsesområde, kaldes udpegningsgrundlaget for området.

Det fremgår af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, at:

Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de - hvis det anses for nødvendigt - har hørt offentligheden.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere regelsæt, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen.[20]

I redegørelsen til planforslag efter planloven, som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der indgå en vurdering af forslagens virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1.[21]

Viser vurderingen, at det ikke kan udelukkes, at projektet kan skade det internationale naturbeskyttelsesområdes integritet, kan planen ikke vedtages, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

2.4.3. Lokalplanen og miljørapporten

Lokalplanen

Det fremgår af lokalplanens redegørelse s. 21, at planområdet ligger 1 km fra det nærmeste Natura 2000-område, habitatområde H35, Hald Ege, Stanghede og Dollerup Bakker. Derudover henvises der til miljørapporten.

Miljørapporten

Miljørapporten s. 61-62 indeholder en beskrivelse af Natura 2000-området, ligesom miljørapporten indeholder en tabel over udpegningsgrundlaget. Det fremgår af tabellen i miljørapporten s. 62, at damflagermus er optaget på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Selve vurderingen af planernes konsekvenser for Natura 2000-området fremgår af miljørapporten s. 64.[22] Det fremgår heraf, at afstanden til det nærmeste Natura 2000-område er omkring 1 km, og det vurderes derfor, at vindmøllerne og solcellerne ikke får nogen indvirkning, hverken på de dyre- eller plantearter eller de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte. Det fremgår, at vurderingen gælder såvel etablerings-, drifts- som nedtagningsfasen.

Det fremgår endvidere, at vindmøllerne ikke vil skade dyrebestandene, herunder bl.a. damflagermus, eller habitatområdets økologiske funktionalitet i forhold til disse.

2.4.4. Planklagenævnets vurdering i forhold til Natura 2000-området

Den konkrete sag vedrører en planvedtagelse for at muliggøre opførelse af tre vindmøller med en totalhøjde på op til 142,5 m samt et 12 ha stort solcelleanlæg, som ligger ca. 1,1 km fra Natura 2000-område N35, Hald Sø, Stanghede og Dollerup Bakker, som omfatter habitatområde H35.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet er bl.a. damflagermus.

Planklagenævnet finder, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af det nærmeste Natura 2000-område i lokalplanen, suppleret med vurderingen i miljørapporten. Nævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at der ikke vil ske skade på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Nævnet lægger navnlig vægt på, at der er 1,3 km fra den nærmeste vindmølle i planområdet til Natura 2000-områdets østligste punkt, hvilket må ses i forhold til, at habitatområdet i sig selv udgør ca. 1.597 ha, hvoraf Hald Sø udgør 342 ha. Nævnet lægger desuden vægt på, at kommunen har oplyst, at der forventes etableret driftsstop på alle tre vindmøller i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.5. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus)

2.5.1. Klagen

Klagerne anfører følgende klagepunkter i relation til oplysningsgrundlaget for kommunens vurdering i forhold til påvirkning af flagermus:

- Der er ikke bevis for, at vindmøllerne ikke vil have negativ indvirkning på flagermusbestanden, ligesom der mangler bevis for, at vindmøllerne ikke opsættes på en national trækrute.

- Der burde have været foretaget undersøgelser af projektområdet og nærområdet over en periode på 23 år.
- Undersøgelserne skulle være foretaget i aprilseptember og især i juni-august over en del flere nætter end de 9 nætter. Desuden skulle undersøgelsen have dækket trækperioderne i foråret og efteråret for at finde ud af, om der er en trækrute i området.
- Der er kun foretaget undersøgelse af to læhegn og ikke af skovområderne, som kan fungere som yngle og rasteområder.
- Undersøgelserne er kun foretaget med detektor og på usikkert grundlag, idet ikke alle flagermusarter kan bestemmes uden manuelle monitoreringer.
- De konkrete ynglesteder skulle have været identificeret, og antallet af individer og bestandsstørrelsen skulle have været fastlagt.

I klagesagen er det desuden gjort gældende, at driftsstop i bestemte perioder ikke har vist sig tilstrækkeligt, jf. notat fra Aarhus Universitet, DCE, "Beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger" (herefter kaldet DCE-notatet).[23]

2.5.2. Generelt om bilag IV-arter i forbindelse med miljøvurderinger og planvedtagelser

Der er i habitatdirektivet[24] fastsat regler om beskyttelse af bestemte dyre- og plantearter (bilag IV-arter).

For dyrearter nævnt i habitatdirektivets bilag IV, litra a, er der bl.a. forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder, jf. artikel 12, stk. 1, litra d. Beskyttelsen er generel og vedrører ikke kun særligt udpegede områder. Beskyttelsen omfatter desuden både forsætlig og uforsætlig beskadigelse og ødelæggelse.

Flagermus er oplyst i habitatdirektivets bilag IV.

Habitatdirektivet er implementeret i dansk ret i flere lovgivninger, bl.a. planhabitatbekendtgørelsen fra 2016.[25]

Det følger af bekendtgørelsens § 7, stk. 2, at et planforslag ikke kan vedtages, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a.

Vurderingen heraf skal fremgå af redegørelsen til planforslaget, jf. § 7, stk. 3 i bekendtgørelsen.

Der er ikke i planhabitatbekendtgørelsen krav om, at det forud for vedtagelse af planforslag skal sikres, at der ikke kan ske drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a (forsætlig drab) eller artikel 12, stk. 1, litra b (forsætlig forstyrrelse). Disse dele af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1 er i dansk ret gennemført ved en række umiddelbare forbud, hvor Miljøstyrelsen har kompetence til at meddele dispensation under særlige betingelser.

Dette er dog ikke ensbetydende med, at der ved vedtagelse af planer for anlæg mv., hvor der klart kan forudses drab eller forstyrrelse af bilag IV-arter, helt kan ses bort fra en sådan påvirkning. Dette må bl.a. ses i lyset af EU-domstolens praksis, hvor domstolen i relation til visse andre aktiviteter bl.a. har udtalt, at det ikke er afgørende, om formålet med den omhandlede aktivitet er at dræbe eller forstyrre arterne.^[26] Domstolen lægger ligeledes vægt på, at sådanne aktiviteter planlægges og gennemføres på en sådan måde, at de ikke er i strid med de forbud, der fremgår af habitatdirektivets, stk. 1, litra a-c.^[27] Det må dog bemærkes, at habitatdirektivets artikel 12 ikke på samme måde som habitatdirektivets artikel 6 foreskriver en egentlig forudgående vurdering i forbindelse med vedtagelse af planer eller meddelelse af tilladelser.

En miljøvurdering skal indeholde oplysninger om bl.a. den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på spørgsmål som den biologiske mangfoldighed, fauna og flora, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 2, jf. bilag 1, litra f, og en miljøvurdering skal således også indeholde oplysninger herom, hvis gennemførelse af planen kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for bilag IV-arter.

Planklagenævnet finder som følge af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og b, at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne også skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre forsætlig drab af bilag IV-arter eller forsætlig forstyrrelse af sådanne arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer. Dette gælder uanset, at det planlagte ikke ligger i eller ved yngle- eller rasteområder eller et habitatområde med disse arter på udpegningsgrundlaget.

Med "forsætlig" menes ifølge EU-domstolen, at den, som forårsager drabet eller forstyrrelsen, har villet dræbe eller forstyrre en enhed af den beskyttede dyreart, eller i det mindste har accepteret muligheden for et sådant drab eller forstyrrelse.^[28] Selvom EU-domstolen har knyttet sidstnævnte forudsætning til anlæg og aktiviteter, der har en klar kobling til drab eller forstyrrelse, herunder rydning af skov, kan det ikke udelukkes, at der også i forhold til vindmøller og andre anlæg, kan anses for at være en accept af muligheden for drab eller forstyrrelse. Domstolen har i øvrigt understreget, at forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a-c, ikke kun gælder, hvis der foreligger en risiko for, at artens bevaringsstatus påvirkes negativt.^[29] Det er dog uklart, hvor stor en påvirkning, der skal til for at udløse forbuddet i artikel 12, stk. 1, litra a. Domstolen har således udtalt, at det bredere anvendelsesområde for artikel 12, stk. 1, litra d, til ikke-forsætlige handlinger er udtryk for, at yngle- og rasteområder tillægges en højere grad af beskyttelse mod beskadigelse eller ødelæggelse.^[30]

Planklagenævnet finder i lyset af ovenstående, at en miljørapport for vindmøller, som opføres på et sted, hvor der kan forekomme flagermus, skal indeholde oplysninger om, hvorvidt der forventes at kunne forekomme drab af flagermus, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10.[31]

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at hvis der er tale om, at planen medfører drab af flagermus på en måde og i et omfang, der er i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, og artsfredningsbekendtgørelsens § 10, forudsætter realiseringen af planen en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 12.

2.5.3. Beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder

Det fremgår af vejledningen til habitatbekendtgørelsen, at yngle- eller rasteområder kan bestå af flere lokaliteter, der tjener som levesteder for den samme bestand. En bredere økologisk forståelse af yngle- og rasteområder giver mulighed for en mere fleksibel tilgang i områder med især mere udbredte bilag IV-arter.[32]

Forudsætningen er, at den økologiske funktionalitet af et yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.

Nogle arter er organiseret i delbestande, som står i forbindelse med hinanden gennem udvandring og indvandring, og som benytter et netværk af levesteder over tid og rum (eksempelvis padder og flagermus). Netværket kan ses som et samlet yngle- eller rasteområde for samlingen af delbestande, som står i forbindelse med hinanden. De enkelte lokaliteter har hver især betydning for bestanden. Nogle vil ofte have mere betydning end andre.

Habitatdirektivet er også implementeret i dansk ret ved naturbeskyttelseslovens § 29 a, som blev vedtaget i 2009. Af forarbejderne til denne bestemmelse fremgår bl.a. følgende:

Et yngle- eller rasteområde forstås som en samling af lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster, og ikke som hver enkelt lokalitet eller forekomst, medmindre der ikke er økologisk sammenhæng med andre lokaliteter eller forekomster. Ofte vil de enkelte lokaliteter i et sådant "netværk" af lokaliteter, der udgør et yngle- eller rasteområde, indbyrdes supplere hinanden i at opretholde bestanden. Betydningen af de enkelte lokaliteter i netværket kan afhænge af bestandens tæthed og spredningsmuligheder. Ved at opretholde den samlede økologiske funktionalitet i et område for en bestand af en art, anses direktivkravet for opfyldt. Opretholdelse af den økologiske funktionalitet betyder, at det vil være muligt inden for rammerne af direktivet at nedlægge/beskadige en lokalitet, hvis dette modsvares af forbedringer et andet sted i samme økologiske netværk.

[...]

Formålet med forbuddet er at bidrage til at sikre arternes eller bestandenes bevaringsstatus i overensstemmelse med direktivets formål. Forbuddet kan således betragtes som overholdt, hvis yngle- eller rasteområder og bestande opretholdes på samme niveau som hidtil, og den økologiske funktionalitet af områderne opretholdes. Der er ikke en direkte forpligtelse til effektivt at forbedre bevaringsstatus.

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt der sker en beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder, er det imidlertid ikke afgørende, hvor mange enheder af den berørte art, der findes i det pågældende område. Det er heller ikke et krav, at der er risiko for, at den berørte arts bevaringsstatus forringes.[33]

Forbuddet i planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder retter sig navnlig mod planer, som kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af de konkrete lokaliteter, hvor bilag IV-arterne yngler eller raster. I forhold til flagermus gælder det f.eks. fældning af træer eller nedrivning af bygninger, som benyttes af flagermusene som yngle- eller rastelokalitet.

Desuden har ledelinjer en meget stor betydning for flere arter af flagermus, som bevæger sig gennem landskabet ved hjælp af ekkolokalisering. Ledelinjer anses ikke i sig selv for yngle- eller rasteområder. Ledelinjer, som findes i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet, benyttes imidlertid ofte af flagermus som "korridor" fra lokaliteten og ud til de fourageringsområder, som flagermusene benytter sig af.

Hvis der placeres en vindmølle ved eller i umiddelbar nærhed af en konkret yngle- eller rastelokalitet eller i forlængelse af en ledelinje i tilknytning til yngle- og rastelokalitet, kan den forhøjede risiko for kollision og barotraumer[34] reelt indebære, at lokaliteten ikke længere er egnet som yngle- og rastelokalitet, hvilket kan medføre, at den økologiske funktionalitet for det pågældende yngle- og rasteområde for flagermus ikke kan opretholdes.

2.5.4. Generelt om driftsstop

Forvaltningsplanen for flagermus oplister på s. 31 mulige afværgeforanstaltninger i forhold til vindmøller, hvoraf følgende er angivet, i forhold til driftsstop:[35]

Den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus i flagermusrige områder er at slukke for vindmøllerne ved lave vindhastigheder (under ca. 5-6 m/sek.). I de perioder hvor de store insektansamlinger forekommer (dvs. om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober). Det har

nemlig vist sig at møllerne kun samler insekter omkring sig og på sig, ved lave vindhastigheder. Ved højere vindhastigheder blæser insekterne væk. I USA har man som resultat af en retssag pålagt vindmølleejerne at slukke for møllerne efter retningslinjer, der ligner ovenstående.

I DCE-notatet fremgår bl.a. følgende omkring muligheden for driftsstop:[36]

Ved landbaserede vindmøller sker de fleste flagermusdrab i sensommeren og først på efteråret på lune nætter uden nedbør med rolige vindforhold, hvor energiproduktionen er lav (Arnett m.fl. 2015, EUROBATS 2015). Stop af vindmøller er den eneste tilnærmelsesvis effektive og operationelle metode til at reducere risikoen for flagermusdrab (Baerwald m.fl. 2009, Arnett m.fl. 2011). Det er formentlig ud fra disse observationer Naturstyrelsen (NST) definerede en periode og forholdene for eventuelle driftsstop af vindmøller i forvaltningsplanen.

Jo længere periode med driftsstop, jo højere cut-in-vindhastighed, jo lavere temperatur, jo bedre beskyttelse af flagermusene. Den af NST skitserede periode og vejrforhold for driftsstop af vindmøller er ikke dækkende for alle perioder og vejrforhold, hvor der sker flagermusdrab ved møllerne. Hvorvidt perioden er tilstrækkelig for at beskytte alle lokale, nationale og internationale bestandes status i forhold til effekter på kort sigt eller kumulative effekter på lang sigt kan ikke vurderes ud fra den begrænsede kvantitative viden man har om bestandsudviklingen og -dynamikken i de forskellige flagermusarter (Rydell m.fl. 2011, Frick m.fl. 2017, Voigt m.fl. 2012, 2015). [37]

[...]

Hvilke perioder som de enkelte vindmøller bør være underlagt driftsstop i, afhænger af om møllerne er opstillet i og nær yngleområder, trækruter eller vinterraststeder. I forhold til trækruterne gælder dette både for landbaserede, kystnære og offshore vindmøller.[38]

2.5.5. Krav til tilvejebringelsen af oplysninger om bilag IV-arter

Generelt om oplysningsgrundlaget

Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal foretages en nærmere undersøgelse af, om et område er et naturligt udbredelsesområde for en beskyttet art efter habitatdirektivets bilag IV, er ikke reguleret i dansk lovgivning. Spørgsmålet om, i hvilket omfang en myndighed generelt er forpligtet til at foretage konkrete undersøgelser af bilag IV-arters forekomst og omfanget af disse, er heller ikke reguleret.

En eventuel undersøgelsespligt og det potentielle omfang af denne, afhænger således af lovgivningen om bilag IV-arter og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet (undersøgelsesprincippet), som kommunen skal påse overholdt. Kravene til

forvaltningens sagsoplysning angår tilvejebringelsen af et fyldestgørende grundlag for afgørelsen. Kravene til oplysning af faktum kan ikke præciseres generelt og er i vid udstrækning af skønsmæssig karakter.

I sager om vurdering af bilag IV-arter kan der ifølge habitatvejledningen foretages en indledende vurdering (en slags "screening") af, om de konkrete aktiviteter, en plan giver mulighed for, vil kunne beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder. Dette kan ske ud fra en faglig viden om arternes overordnede fordeling, levevis og levesteder. I de situationer, hvor den indledende vurdering viser, at bilag IV-arter kan påvirkes, skal kommunen belyse sagen nærmere for at vurdere, om yngle- og rasteområder bliver beskadiget eller ødelagt eller forskellige livsstadier af bilag IV-planter bliver ødelagt.[39]

Det antages desuden, at jo mere udbredte arterne er, desto større er sandsynligheden for, at der skal tages højde for dem i forbindelse med bl.a. planer. Det drejer sig f.eks. om spidssnudet frø, stor vandsalamander, flere arter af flagermus og odder.[40]

Der kan ikke fastlægges entydige kriterier for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige. Det afhænger af den konkrete situation. Der kan bl.a. i tilfælde af ældre oplysninger være behov for at vurdere, om oplysningerne skal opdateres for at afgøre, om arten rent faktisk fortsat forekommer i de berørte områder. Der kan ikke fastsættes præcise kriterier for, hvornår oplysninger er for gamle, da arterne er meget forskellige, ligesom den naturlige udvikling (f.eks. tilgroning) af et område kan have betydning for, om en art er til stede.[41]

2.5.6. Kommunens undersøgelser og vurderinger

Flagermusundersøgelser

Det fremgår af sagen, at der er udført to flagermusundersøgelser i henholdsvis 2013 og 2019.

Resultaterne fra undersøgelserne i 2013 er samlet i en feltrapport: *Flagermusundersøgelse i området: Marsvinslund, dateret 10. april 2015 (herefter benævnt: feltrapporten om flagermus).*

Resultaterne fra undersøgelsen i 2019 er samlet i et notat af 5. juni 2019: *NOTAT: Forekomst af flagermus ved vindmøller, Marsvinslund – undersøgelse til belysning af forekomst af flagermus i forhold til levende hegn (herefter benævnt: notatet om flagermus).*

Feltrapporten om flagermus fra 2015

Det fremgår af feltrapporten s. 3-4, sammenholdt med kortene i rapporten og listerne over flagermusoptagelser, at forekomst af flagermus i mølleområdet blev undersøgt i følgende perioder:

- Nætterne fra den 1.10. august 2013 med 3 stationære flagermusdetektorer og gennemgang med håndholdt flagermusdetektor den 9.-10. august (yngleperioden).
- Nætterne den 11.20. september 2013 med 3 stationære flagermusdetektorer og gennemgang med håndholdt flagermusdetektor den 16.-17. september (efterårsperioden).

Undersøgelsesområdet for henholdsvis yngleperioden og efterårsperioden kan ses af bilag 1, billede nr. 3 og 4.

Det fremgår af feltrapporten s. 5, at vejrforholdene i både yngle- og efterårsperioden generelt var meget gode for lydoptagelser af flagermusenes ekkolyde, dvs. lav vind, temperatur på mellem 10-20o og ingen eller begrænset nedbør.

Det fremgår af feltrapporten, s. 6, at data fra flagermusdetektorerne opsamles på SD-kort, og lydfileerne analyseres efterfølgende på computer ved hjælp af særligt bio-akustisk software. På flere af lydfileerne er der registreret flere arter samtidigt, hvilket øger det samlede antal registreringer af flagermuslyde, som dermed er højere end det faktiske antal lydsekvenser.

Det fremgår i forlængelse heraf på s. 6, at der i yngleperioden blev analyseret 1.446 lydoptagelser, fordelt på 9 arter, og i efterårsperioden blev der analyseret 837 lydoptagelser, fordelt på 6 arter. Det fremgår i forlængelse heraf, at de flagermus, som blev observeret med håndholdte detektorer, alle blev registreret på steder, hvor det var forventeligt, at flagermus har fourageringsaktivitet i større eller mindre grad i nattetimerne. Den største aktivitet var langs læhegn, skovkant og de gamle træer ved hovedbygningerne på Marsvinslund.

Det konkluderes i feltrapporten s. 9, at registreringen af 9 arter i yngleperioden må anses som en stor diversitet for en lokalitet i Midtjylland. Det fremgår endvidere, at resultaterne af observationerne i både yngle- og efterårsperioden viser stor aktivitet af flagermusarterne generelt i området.

Det fremgår derudover s. 9, at den relative store artsvariation i yngleperioden og lidt mindre artsvariation om efteråret indikerer, at området og specielt de læhegn og skovområder i nærområdet er yderst attraktive for fouragerende flagermus, herunder enkelte damflagermus. Der er under feltarbejdet ikke fundet ynglekolonier i området.

Flagermusregistreringer for de to perioder kan ses af bilag 1, billede nr. 5.

Det fremgår bl.a. af feltrapporten, at møllerne placeres med god afstand til skovkanter, og det vurderes ligeledes, at møllerne ikke vil forringe området's økologiske funktionalitet i forhold til flagermus væsentligt. Det fremgår desuden, at der ikke er fundet ynglekolonier i nærområdet, men at det kan ikke udelukkes, at der kan være ynglende individer i de nærliggende skove.

Notatet om flagermus fra 2019

Det fremgår af notatet s. 1, at undersøgelsen af flagermus ved Marsvinslund blev udført i perioden 25. maj-3. juni 2019. Formålet med undersøgelsen var at påvise forskelle i flagermusenes aktivitetsniveau ved mølleplaceringer tæt ved levende hegn og på åben mark.

Det fremgår af notatet, s. 2, at undersøgelsen blev udført ved at placere 4 flagermusdetektorer i en periode på 9 døgn på udvalgte detektorplaceringer. Hver enkelt detektor var programmeret således, at den påbegyndte optagelserne ved solnedgang og afsluttede ved solopgang.

Undersøgelsesområdet og placering af detektorer ses af bilag 1, billede nr. 6. Resultatet af undersøgelsen ses af bilag 1, billede nr. 7.

Det fremgår af notatet s. 4, at flagermusene holdt sig tæt til læhegnet, og at tætheden faldt meget hurtigt i takt med, at afstanden til hegnet øges. Det vurderedes derfor, at det så ud til, at det ville rumme mindst risici for flagermus, hvis vindmøllerne placeres på åben mark, selvom placeringen er ret tæt på levende hegn.

Miljørapporten

I miljørapporten s. 62, henvises der til habitatdirektivets bilag IV, og der er i rapportens tabel 8.6, s. 63, indsat en liste over mulige flagermusarter i området, som, ifølge Håndbog om bilag IV-arter i perioden 1973–2005, er registreret i det UTM-kvadrat (10 x 10 km), der indeholder projektområdet. Det fremgår af listen, at følgende flagermus kan findes i nærheden af vindmøllerne: damflagermus, brandts flagermus, vandflagermus, frynseflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, skimmelflagermus, troldflagermus, pipistrelflagermus og dværgflagermus.

Det fremgår desuden af miljørapporten s. 62-64, at listen omfatter flagermus, der vil kunne findes ynglende, fouragerende eller på træk i området. Det fremgår endvidere, at forekomsten af flagermus generelt er dårlig kendt, hvorfor der er udarbejdet flagermusundersøgelser. Det konkluderes på baggrund af undersøgelserne, at der i projektområdet findes 9 arter af flagermus, og at undersøgelserne viste, at flagermusene holdt sig tæt til levende hegn, hvorimod tætheden faldt meget hurtigt med øget afstand til de levende hegn.

I miljørapporten s. 69 gengives resultaterne af en række studier vedrørende risiko for dødsfald for flagermus pga. vindmøller. Herunder fremgår det, at den gennemsnitlige kollisionsrate er 2,9 dyr pr. mølle pr. år (meridianværdi), at tallene dækker over store variationer (0-70), og at de høje tal stammer fra mølleparker, som er placeret i skovrige områder med store koncentrationer af trækkende flagermus. Nyere undersøgelser fra Tyskland af 26 vindmølleparker viste et gennemsnitligt antal på 0,8 dyr pr. mølle pr. år.

På baggrund heraf anføres det, at vindmøller, ligesom det gælder for fugle, næppe udgør et væsentligt problem for nogen arter, og at effekten generelt ikke umiddelbart giver grundlag for bekymring om negative effekter på populationsniveau. Det anføres desuden, at uheldigt placerede møller kan medføre et relativt stort antal dræbte dyr, hvor nærhed til større løvskove er den vigtigste faktor.

Det anføres i forlængelse heraf, at området ikke vurderes som et optimalt område for flagermus, selvom der er registreret 9 arter. Det fremgår desuden, at der ikke er fundet ynglekolonier i nærområdet, men at det må antages, at der er ynglekolonier i de nærliggende skove eller bygninger, da der er konstateret forekomst af mange arter og individer ved undersøgelsen.

På baggrund af flagermusundersøgelserne konkluderes det, at det vil rumme mindst risici for flagermus, hvis vindmøllerne placeres på åben mark, selvom placeringen er tæt på levende hegn, som har værdi for flagermus som fødesøgningsområde og/eller ledelinjer.

Under afsnittet: *Afværgeforanstaltninger for flagermus*, miljørapporten s. 70, foreslås det – ud fra et forsigtighedsprincip – at vindmøller placeret i, eller meget nær levende hegn, dvs. den østligste og den vestligste mølle, skal omfattes af vindmøllestop for flagermus, som beskrevet i Forvaltningsplanen for flagermus.

I miljørapporten s. 70, er der endelig foretaget en samlet vurdering af, at negative effekter på bl.a. beskyttede planter og dyr er minimale og uden betydning for relevante arter på populationsniveau både i anlægs- og driftsfasen, hvilket også gælder for habitatdirektivets bilag IV-arter.

Kommunens bemærkninger

Kommunen har i sine oprindelige bemærkninger til klagesagen henvist til notatet om flagermus fra 2019 og i forlængelse heraf oplyst, at den midterste vindmølle er placeret ca. 40 m syd for læhegnet og derfor ikke blev omfattet af et driftstop. Kommunen har desuden oplyst, at den vestligste og den østligste vindmølle står meget tæt på de levende hegn, der har værdi for flagermus som fødesøgningsområde og/eller ledelinje for flugtrute, hvilket medfører højere risiko for flagermus, og dermed en anbefaling om driftstop.

Kommunen har efterfølgende oplyst, at vindmølleopstilleren har valgt, at alle tre vindmøller bliver omfattet af driftsstop/overvågning i tidsrummet fra solnedgang til solopgang ved vindhastigheder på under 5 m/s i perioden fra 15. juli til 15. oktober.

2.5.7. Planklagenævnets vurdering i forhold til oplysningsgrundlaget

Planklagenævnet bemærker indledningsvis, at der efter reglerne om beskyttelse af yngle- og rasteområder ikke er et krav om, at kommunen skal *bevise*, at vindmøllerne ikke vil have negativ indvirkning på flagermusbestanden, eller at vindmøllerne ikke opsættes på en national trækrute.

Det er det almindelige forvaltningsretlige officialprincip, dog set i lyset af EU-domstolens praksis, som gælder for tilvejebringelse af oplysningsgrundlaget i sagen.

Et flertal på 7 medlemmer (Helle T. Anker, Stefanie S. Abild, Ulf K. Hansen, Henrik Høegh, Torsten S. Pedersen, Henrik Stjernholm og Helle Søeberg) finder, at den foretagne vurdering af påvirkning af flagermus, herunder med de angivne sikkerhedsforanstaltninger ved driftsstop på alle tre vindmøller, er tilstrækkelig til at sandsynliggøre, at den kontinuerlige økologiske funktionalitet for flagermus i området opretholdes, og at der i øvrigt ikke sker drab på flagermus på en måde eller i et omfang, der vil være i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a. Flertallet finder herefter ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af påvirkningen af flagermus.

Flertallet lægger navnlig vægt på, at der er udført to konkrete undersøgelser af området således, at undersøgelsesgrundlaget ikke kun er baseret på generelle oplysninger. Undersøgelsen fra 2013 er desuden delvist udført inden for de perioder, som fremgår af forvaltningsplan for flagermus.

Efter flertallets opfattelse kan der ikke af officialprincippet udledes et krav om, at der skal udføres undersøgelser over flere år i forbindelse med vurderingen af, om vindmøller kan medføre beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder eller trækruter.

Flertallet lægger desuden vægt på, at kommunens vurdering er baseret på flagermusundersøgelser, og at kommunen har sammenholdt disse med det omgivende landskab, herunder afstande til skovområder, samt at der etableres driftsstop på alle vindmøllerne.

Flertallet finder desuden, at driftsstop, som fastsættes efter retningslinjerne i forvaltningsplan for flagermus, er egnede til i relation til habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, og planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder. Flertallet finder ikke grundlag for at fastslå, at der burde foretages individuelle vurderinger i forhold til konkrete flagermusarter. Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ikke i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d, stilles et krav om, at enhver risiko for tab af individer skal elimineres.

I den konkrete sag etableres driftsstop ved vindhastigheder på under 5 m/s. Dette ligger inden for det interval, som fremgår af forvaltningsplan for flagermus.

Et mindretal på 4 medlemmer (Peter Mortensen, Susanne Ogstrup, Flemming Thornæs og Jan Woollhead) finder, at kommunen må udøve et skøn ved tilrettelæggelsen af, hvilke undersøgelser der skal iværksættes. Det er dog mindretallets vurdering, at kommunens skøn skal ske inden for rammer, der i en rimelig grad sikrer, at undersøgelserne er konkret relevante og tilstrækkelige til at vurdere, om lokalplanen kan beskadige den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder eller medføre drab, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a.

Vindmøllerne er placeret 250-600 m fra henholdsvis en ældre skovbevoksning i Torsø Mose og det ældre skovområde, som ligger sydvest for planområdet.^[42] Mindretallet finder det på baggrund af skovområdernes karakter sandsynligt, at disse kan udgøre yngle- og rasteområder for flagermus. Vindmøllerne opstilles desuden henholdsvis i og ca. 40 m fra læhegn, som er forbundet med disse skovområder, og som derfor muligvis vil kunne udgøre en "korridor" ud fra et yngle- og rasteområde.

Der er ikke foretaget flagermusundersøgelser i forhold til de to skovområder.

Det fremgår endvidere af feltrapporten om flagermus fra 2015 s. 9, at registreringerne af 9 flagermusarter i yngleperioden, må anses som en stor diversitet for en lokalitet i Midtjylland, og at observationerne i både yngle- og efterårsperioden viser stor aktivitet af flagermusarterne generelt i området. Det fremgår desuden, at den relative store artsvariation i yngleperioden (9 arter) og lidt mindre artsvariation om efteråret (6 arter) indikerer, at området, og specielt de læhegn og skovområder i nærområdet, er yderst attraktive for fouragerende flagermus.

I lyset af ovennævnte finder mindretallet, at kommunen efter officialprincippet var forpligtet til at foretage en nærmere undersøgelse af, om der konkret er yngle- og rasteområder, der vil kunne blive ødelagt eller beskadiget af vindmøllerne som følge af placeringen i forhold til disse yngle- og rasteområder eller ledelinjer i tilknytning til disse, eller om vindmøllerne vil kunne medføre drab i strid med habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a.

Samlet set finder mindretallet ikke, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig undersøgelse af, om planerne konkret vil kunne medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- og rasteområder, eller medføre drab, jf. habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a.

Mindretallet finder på den baggrund, at der i miljørapporten ikke er givet tilstrækkelige oplysninger om ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen eller programmet, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet, og at der i miljøvurderingen ikke er givet tilstrækkelige oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet i forhold til fauna, jf. bilag 4, litra d og f. Miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljørapport er således ikke opfyldt. Da miljøvurderingen lider af en væsentlig retlig mangel.

Tilsvarende indebærer ovennævnte, at vedtagelsen af lokalplanen også lider af en væsentlig retlig mangel, da kommunen ikke har haft det fornødne grundlag for at vurdere, om gennemførelse af planerne kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for flagermus, jf. § 7, stk. 2, i planhabitatbekendtgørelsen, og planerne er derfor også ugyldige.

Der træffes afgørelse efter flertallets stemmeafgivelse.

2.6. Påvirkning af fugle (rød glente)

2.6.1. Klagen

Klagerne gør gældende, at kommunen på intet tidspunkt har forholdt sig til, at en ynglende rød glente har rede inden for 600 m af vindmøllerne. Klagerne anfører, at rød glente er optegnet på rødlisten som sårbar, og at der mangler en ekspertvurdering, hvorpå kommunen kan basere sin afgørelse.

Kommunen oplyser, at der i høringsperioden indkom bemærkninger om tilstedeværelse af rød glente og en redeplads ca. 600 m fra nærmeste ansøgte mølleplacering. Efter høringsperioden behandlede kommunen de indkomne bemærkninger i et høringsnotat, med henblik på en vurdering af i hvilket omfang det ansøgte projekt vil påvirke arten. Kommunen vurderer, at det ikke kan udelukkes, at enkeltindivider af rød glente kan omkomme ved kollision med møllevinger, men at det ikke vurderes at have betydning for bestanden som sådan.

2.6.2. Generelt om beskyttelsen af fugle

Fuglebeskyttelsesdirektivet[43] er i dansk ret primært implementeret dels i form af en områdebeskyttelse (de udpegede fuglebeskyttelsesområder, som indgår i en række af Natura 2000-områderne) og dels i form af en artsbeskyttelse (artsfredningsbekendtgørelsen[44] samt jagtloven[45]).

Desuden fremgår det af direktivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., at for bilag I-arter og trækfugle skal medlemsstaterne bestræbe sig på at undgå forurening eller forringelse af levesteder også uden for de beskyttede områder. Med "levesteder" menes både områder, hvor fuglene yngler, og områder, som fuglene regelmæssigt gæster for at fælde fjer, raste eller overvintre. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med direktivets artikel 2, jf. artikel 1, ifølge hvilken medlemsstaterne træffer alle nødvendige foranstaltninger til at opretholde eller tilpasse bestanden af alle vilde fuglearter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav, og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn.

Ifølge direktivets artikel 5 gælder der herudover et forbud mod forsætligt at dræbe (litra a) eller forsætligt at forstyrre fuglene navnlig i yngleperioden, i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med direktivet (litra d). Forbuddet mod forsætlige drab er gennemført i artsfredningsbekendtgørelsens § 4, stk. 4, og det er Miljøstyrelsen, der kan meddele dispensation fra forbuddet, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 9.

Der skal i en miljørapport gives oplysninger om ethvert eksisterende miljøproblem, som er relevant for planen eller programmet, herunder navnlig problemer på områder af særlig betydning for miljøet som f.eks. de områder, der er udpeget efter habitatdirektivet, jf. bilag 1, litra d, jf. § 7, stk. 2. Desuden skal miljørapporten indeholde oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet i forhold til fauna, jf. bilag 1, litra f, jf. § 7, stk. 2.

Planklagenævnet finder som følge af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., at det i forbindelse med en miljøvurdering af en plan efter omstændighederne skal inddrages, om realiseringen af planen vil medføre sådanne forringelser af levestederne for en given bilag I-fugleart eller trækfugleart, at det kan påvirke arten på bestandsniveau. Dette uanset, at det planlagte ikke ligger i eller i nærheden af et fuglebeskyttelsesområde. Endvidere bør det som følge af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 5 inddrages, om realiseringen af planen kan medføre forsætlige drab af fugle eller forsætlig forstyrrelse navnlig i yngleperioden, i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med direktivet.

Planklagenævnet bemærker, at der ikke i planhabitatbekendtgørelsen eller andre danske regler er et forbud mod vedtagelse af planer, som kan have en sådan påvirkning. Såfremt en plan kan medføre forsætlige drab på fugle anført på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I, forudsætter realiseringen af planen en dispensation fra Miljøstyrelsen, jf. artsfredningsbekendtgørelsens § 9.

2.6.3. Miljørapportens oplysninger om rød glente

Det fremgår af miljørapporten s. 66, at kollisionsfrekvensen for rovfugle er 0-8 fugle pr. mølle pr. år. De høje værdier er for enkelte møller og enkelte år. Det fremgår endvidere, at der hvor man har indsamlet oplysninger i flere år, er kollisionsfrekvensen betydeligt lavere: mindre end

0,3 døde rovfugle pr. mølle pr. år. Medianværdien er 0,03 fugle. Ser man kun på undersøgelser fra områder med høje rovfugletætheder, er medianværdien 0,07 fugle pr. mølle pr. år. Det fremgår således, at mortalitetsraten for rovfugle trods alt også generelt er meget lille, og det er kun for isolerede populationer af arter, med en meget langsom reproduktionsrate og en begrænset udbredelse, der kan være en begrundet frygt for negative effekter for fuglene på populationsniveau.

Det fremgår af miljørapporten s. 67, at rød glente er konstateret ynglende i Stendal plantage ca. 5 km sydvest for projektområdet. Det fremgår endvidere, at V10 anbefaler en mindsteafstand til redepladser for rød glente og andre mellemstore rovfugle på 1 km, hvilket overholdes. Det fremgår desuden, at rød glente næppe er en hyppig gæst i projektområdet, idet dette i så fald ville være noteret i DOFbasen for de nærmeste lokaliteter, men det kan ikke udelukkes, at arten, der har et relativt stort revir, også af og til vil komme forbi projektområdet ved Marsvinslund.

Det fremgår desuden, at vindmøller tilsyneladende ikke udgør nogen væsentlig hindring for artens stadige fremgang og spredning. I Skåne, der landskabeligt på mange måder minder en del om Danmark, har arten i perioden 1984 til 2004 f.eks. haft en fremgang på mere end ca. 150 %, i en periode hvor antallet af vindmøller er steget fra praktisk talt ingen til 365 stk.

2.6.4. Planklagenævnets vurdering i forhold til rød glente

Planklagenævnet bemærker indledningsvist, at hverken lokalplanområdet eller andre områder i nærheden af lokalplanområdet er udlagt som Ramsar-område eller som fuglebeskyttelsesområde efter fuglebeskyttelsesdirektivet. Fuglearten rød glente er dog omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I.

Planklagenævnet finder, at kommunen har tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger om fuglearten rød glente set i lyset af afstanden mellem møllerne og skovområdet, hvor klagerne har observeret en rød glente, samt det forhold, at lokalplanområdet ikke ligger i nærheden af et fuglebeskyttelsesområde. Nævnet finder desuden, at kommunen i miljørapporten har foretaget en tilstrækkelig vurdering af den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet i forhold til rovfugle samt rød glente, herunder til belysning af, om realiseringen af planerne kan medføre sådanne forringelser af levestederne for rød glente, at det kan påvirke arten på bestandsniveau i artikel 4, stk. 4, 2. pkt.'s forstand.

Nævnet lægger vægt på, at kommunen i sin vurdering har inddraget tilgængelig viden om forekomsten af fugle og disses færden i og omkring området fra DOF-basen, ligesom der er inddraget relevant data for så vidt angår kollisionsrisikoen. Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ifølge DOF-basen ikke er registreret ynglende rød glente i området i perioden 2018 og frem, ligesom det fremgår af miljørapporten s. 67, at erfaringer fra Sverige har vist, at vindmøller ikke udgør en væsentlig hindring for rød glentes spredning og fremgang.

Nævnet finder på den baggrund, at miljøvurderingslovens minimumskrav til en miljøvurdering er opfyldt, og nævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7. Kommunens miljøvurdering i øvrigt

2.7.1. Miljøvurderingsloven generelt

Når en myndighed i medfør af lovgivningen tilvejebringer planer og programmer inden for fysisk planlægning og arealanvendelse, som fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 1 og 2, skal der efter lovens § 8, stk. 1, nr. 1, udarbejdes en miljøvurdering. Hvis planen fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene angiver mindre ændringer i sådanne planer, skal der kun gennemføres en miljøvurdering, hvis gennemførelsen af planen må antages at få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. § 8, stk. 2, nr. 1. Efter miljøvurderingslovens § 8, stk. 1, nr. 3, skal der endvidere udarbejdes en miljøvurdering af andre planer, som i øvrigt fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter, når myndigheden vurderer, at planen kan få væsentlig indvirkning på miljøet. Derudover skal der gennemføres en miljøvurdering, hvis planen medfører krav om en vurdering af virkningen på et internationalt naturbeskyttelsesområde under hensynstagen til områdets bevaringsmålsætning, jf. lovens § 8, stk. 1, nr. 2.

Planklagenævnet konstaterer, at kommunen har valgt at gennemføre en miljøvurdering. Idet miljøvurderingen allerede er foretaget, har nævnet ikke fundet anledning til at efterprøve, om der var krav om at foretage en sådan miljøvurdering efter miljøvurderingsloven.

Myndigheden skal snarest muligt gennemføre en miljøvurdering, hvor dette er påkrævet efter § 8, stk. 1, hvilket følger af lovens § 9. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at integreringen af miljøhensyn foretages i forbindelse med udarbejdelsen af planen, og dermed på et tidligt tidspunkt i processen, således at der kan tages hensyn til den miljømæssige indvirkning på et tidspunkt, hvor det fortsat er muligt at inddrage de miljømæssige aspekter i planens udformning.

Ved den endelige vedtagelse af en plan skal kommunen bl.a. inddrage miljørapporten, jf. miljøvurderingslovens § 13, stk. 1.

2.7.2. Indhold af miljørapporten

Formålet med miljøvurderingsloven er at sikre et højt miljøbeskyttelsesniveau og bidrage til integrationen af miljøhensyn under udarbejdelsen og vedtagelsen af planer og programmer, jf. lovens § 1.

En miljørapport skal på baggrund af de oplysninger, der er nævnt i bilag 4, vurdere den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde, jf. § 12, stk. 1. En miljørapport skal som udgangspunkt fokusere på den del af planens gennemførelse, der forventes at få væsentlig indvirkning på miljøet. Alle aspekter af gennemførelsen af planen skal dog undersøges, da de tilsammen kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

En miljørapport skal indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder samt til, hvor detaljeret planen er, hvad den indeholder, og på hvilket trin i et beslutningsforløb planen befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedst på et andet trin i det pågældende forløb, jf. lovens § 12, stk. 2.

2.7.3. Manglende strategisk miljøvurdering (SMV)

Klagen

De to beboere i området[46] anfører følgende:

Da Ansøgningen er indleveret inden de nye regler trådte i kraft den 13-2-2019 (BEK nr 135 af 07/02/2019[47]) er det gamle støjreglement (BEK nr 1590 af 10/12/2014[48]) gældende. I Kapitel 7 §15 stk 1 står der klart at projekter ansøgt inden den 13.2.2019 skal afgøres efter den gamle bekendtgørelse fra 2014. Dette projekt er ansøgt og behandlet af Silkeborg Kommunes Plan og Vej udvalg allerede den 3.12.2018 og altså klart før den nye bekendtgørelse trådte i kraft.

Det er derfor et krav at der forud for igangsættelse af lokalplanforslag og VVM redegørelse, foretages en SMV. Således er der faldet domme ved EU-domstolen som fastslår at myndighederne har pligt til først at foretage en SMV med tilhørende offentlig høring og godkendelse, inden en VVM og Lokalplan igangsættes.

EU-domstolen har fastslået at det ikke er nok, når de to bekendtgørelser, som fastsætter væsentlige miljømæssige rammer for planlægning for vindmøller, ikke er blevet SMV-vurderet. Og det er tilfældet i denne sag – så kravet er at planvindmøllebekendtgørelsen skal miljøvurderes eller ophæves, før der kan igangsættes lokalplanprocedure med SMV.

Dette er ikke sket.

Derfor skal Lokalplanbeslutningen omgøres og processen skal starte forfra med en SMV som indledning.

Planklagenævnet har forstået dette dels som en klage over, at der ikke er udarbejdet en strategisk miljøvurdering af lokalplanen, dels som en klage over at klagerne mener, at den miljørapport som er udarbejdet er ugyldig som følge af, at bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller og bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller ikke er blevet miljøvurderet.[49]

Planklagenævnets vurdering

Klagerne henviser til to bekendtgørelser, henholdsvis bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller og bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller. Der er tale om to forskellige bekendtgørelser, der regulerer forskellige forhold i forbindelse med vindmølleplanlægningen.

Planklagenævnet bemærker, at en (strategisk) miljøvurdering ikke udarbejdes med hjemmel i de to bekendtgørelser, men udarbejdes med hjemmel i miljøvurderingsloven.[50] En miljøvurdering af planerne udarbejdes i en miljørapport, hvor en række udvalgte miljøparametre behandles. En eventuel ugyldighed af de af klageren nævnte bekendtgørelser medfører således heller ikke, at miljøvurderingen af den grund bliver ugyldig.

Planklagenævnet kan i øvrigt konstatere, at kommunen har udarbejdet en miljørapport, som bl.a. indeholder en (strategisk) miljøvurdering af kommuneplantillæg nr. 41, til kommuneplan 2017 - 2028 for Silkeborg Kommune og lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.

Det fremgår af miljørapporten s. 87, at miljørapporten er udarbejdet i henhold til lovbekendtgørelse nr. 225 af 25. oktober 2018 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)[51].

Planklagenævnet finder på den baggrund, at kommunen har udarbejdet en strategisk miljøvurdering (miljørapport) af bl.a. lokalplanen i overensstemmelse med miljøvurderingslovens afsnit II.

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at den nugældende bekendtgørelse om støj fra vindmøller[52] er blevet miljøvurderet, og at dette har ikke givet anledning til ændringer i beregningsprincipper for vindmøller på land eller på grænseværdier. Nævnet bemærker desuden, at den nugældende bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller[53] ligeledes er blevet miljøvurderet.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunkterne.

2.7.4. Visualiseringer

Generelt om visualiseringer

I en miljørapport skal der indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på landskab, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12.

Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der ikke må være en visuel påvirkning, eller hvor stor en eventuel påvirkning må være. Miljøvurderingsloven fastsætter heller ikke et krav om visualisering, og der er således heller ikke særlige krav til indholdet eller omfanget af visualiseringer.

Selvom der ikke er et lovkrav om visualisering, skal en visualisering, såfremt den foretages, være korrekt. Visualiseringerne i en miljørapport skal således gøre det muligt for deltagerne i planproceduren at danne sig en mening om projektets påvirkning af omgivelserne. Er der eventuelle usikkerheder og unøjagtigheder i visualiseringen, bør dette oplyses i forbindelse med visualiseringen.

Ikke enhver fejl i visualiseringer kan dog medføre, at miljøvurderingen er ugyldig. Det afgørende er, om det, trods fejlen, var muligt at få et tilstrækkeligt indtryk af det planlagte til at kunne forholde sig hertil.

Klage vedrørende snittegning (figur 5.1), miljørapporten s. 51

Klagerne oplyser, at de har fået en helikopter til at svæve over positionen, hvor den midterste vindmølle skal stå og dermed bevist, at ca. 2/3 af rotorerne er fuldt synlige fra Hald Ruin, hvilket står i modstrid med visualiseringen i miljørapporten s. 51. Klagerne uddyber, at visualiseringerne er forkerte, fordi den anvendte højdemodel er forkert.

Kommunen oplyser i bemærkningerne til klagesagen, at kommunen ikke finder, at skitsetegningen i miljørapporten s. 51 og visualiseringen s. 137 er forkerte. Kommunen oplyser, at der altid vil være en vis usikkerhed ved fremstillingen af visualiseringer, hvilket også er grunden til, at den indkomne bemærkning med helikopteren er beskrevet sammen med visualiseringen i høringsnotatet. I forhold til den af Naturstyrelsen afgivne bemærkning under høringsprocessen, anfører kommunen, at styrelsen alene gør opmærksom på, at vindmøllerne vil kunne ses fra forskellige områder omkring Hald Sø, hvilket stemmer overens med, hvad miljørapporten beskriver.

Miljørapporten

Figur 5.1, Snit i terræn, som klageren henviser til, fremgår af miljørapportens afsnit om landskabelige forhold, s. 51.^[54] Det fremgår af selve tegningen, at den viser terrænbevægelserne mellem Hald Sø og Marsvinslund og at bredden på snittet er komprimeret i forhold til højden. Det fremgår endvidere, at tegningen viser, at terræn og bevoksning vil begrænse udsigten mod vindmøllerne fra den nederste del af terrænet omkring Hald Sø og at vingerne gradvist vil dukke op længere oppe i bakkerne.

Snittetegningen er desuden omtalt i miljørapporten s. 50, hvor det bl.a. fremgår, at Hald Sø-området rummer en række kulturhistoriske, geologiske og landskabelige interesser. Det fremgår endvidere, at selve søen og dens lavest liggende bredder er skærmet for sigt mod projektområdet af terrænet omkring søen, som rejser sig mere end 70 m over havet. Det fremgår tillige, at vindmøllevingerne vil kunne ses delvist fra de øvre dele af de nordlige bredder.

Det fremgår af sagen, at kommunen i forbindelse med de indkomne bemærkninger til snittetegningen i miljørapporten s. 51 anmodede vindmølleopstillernes konsulent om en beskrivelse af, hvordan profilen er lavet og hvor snittet er lagt geografisk. Det fremgår af konsulentfirmaets besvarelse, dateret 5. maj 2020, at profilen er fremstillet som et princip-snit, der skal beskrive/illustrere betydningen af de terrænbevægelser/bevoksninger, der findes på en ca. 6 km lang strækning mellem Hald Sø og Marsvinslund. Illustrationen komprimerer/overdriver derfor højder i forhold til længder, for at undgå, at tegningen skal vises over flere sider i rapporten. Det fremgår endvidere, at tegningen er baseret på et udtræk fra Danmarks Højdemodel, og den konkrete landskabsprofil er fastlagt ved at indsætte en snitlinje i softwaren F1. Snitlinjen går fra den østligste vindmølle til rute 12 nord for Hald Hovedgård. Profilttegningen, der fremkommer i F1, er efterbehandlet, hvilket konsulentfirmaet har gjort for at fremhæve bevoksning og vindmøller m.v.

Planklagenævnets vurdering af snittetegningen

Planklagenævnet finder, at snittetegningen udgør en tilstrækkelig illustration af terrænforskellene mellem Hald Sø-området og vindmøllerne. Nævnet lægger navnlig vægt på, tegningen alene udgør en illustration af højdeforskellene, som et tværsnit, og at det endvidere fremgår af miljørapporten s. 50, at vindmøllevingerne til dels vil kunne ses fra de øvre dele af de nordlige bredder ved Hald Sø, hvilket snittetegningen også viser. Nævnet kan desuden ud fra højdekort konstatere, at de angivne højder i tegningen er retvisende.

Nævnet bemærker desuden, at snittetegningen ikke med præcision viser, hvorvidt vindmøllerne kan ses fra helt konkrete steder på den nordlige bred af Hald Sø, f.eks. fra Hald Slots Ruin, ligesom dette heller ikke har været formålet med snittetegningen. Det ses imidlertid, på baggrund af de indtegnede linjer fra toppen af vindmøllen og fra nacellen og over på den nordlige bred, at vindmøllerne – i et vist omfang – vil kunne ses fra Hald Sø-området, såfremt man opholder sig højt i terrænet på den nordlige bred.

Nævnet bemærker endvidere, at snittetegningen på s. 51 udelukkende udgør en illustration af terrænforskellene (højdeforskellene) og således ikke er udtryk for en fuldstændig og præcis angivelse af de konkrete højder, ligesom tegningen heller ikke er udtryk for en præcis højdemodel af området.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende visualiseringen i miljørapporten s. 137

Klagerne gør gældende, at vindmøllefundamenterne på visualiseringen er kommet under højden for Hald Ruin, hvorfor der er svindel med visualiseringen. Klagerne henviser til snittegningen s. 51, hvor det ses, at vindmøllernes fundament er væsentlig højere end Hald Ruin.

Planklagenævnes vurdering af visualiseringen i miljørapporten s. 137

Planklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at visualiseringen i miljørapporten s. 137[55] er tilstrækkelig til, at man kan danne sig et indtryk af den visuelle påvirkning. Nævnet bemærker desuden, at selv hvis vindmøllerne på det konkrete billede er fejlagtigt visualiseret, finder nævnet ikke, at det udgør en fejl af så væsentlig betydning, at miljørapporten alene af den grund er ugyldig.

Nævnet lægger navnlig vægt på, at det efter nævnets opfattelse fremgår klart af miljørapporten s. 50, 52 og 54-55, at det må forventes, at vindmøllerne vil medføre en visuel påvirkning af Hald Sø-området, og at vindmøllerne vil kunne ses fra Hald Sø-området, jo højere oppe i terrænet man befinder sig.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende brug af ældre billeder

Klagerne gør gældende, at der er genbrugt gamle billeder fra en ældre ansøgning.

Kommunen oplyser, at der er genbrugt fotos taget i forbindelse med et tidligere ansøgt projekt fra 2014-2015. Kommunen oplyser endvidere, at det nye projekt er visualiseret på de ældre fotos og at der for nogle af fotografiernes vedkommende er sket ændringer i de områder, de viser. I høringsnotatet udarbejdet i forlængelse af udløbet af høringsperioden, er disse ændringer beskrevet og vurderet.

Det fremgår af sagen, at kommunen i forbindelse med de indkomne bemærkninger til visualiseringerne under høringsprocessen, anmodede vindmølleopstillernes konsulent om at redegøre for, hvorvidt der er genanvendt visualiseringer fra et tidligere projekt. Det fremgår af konsulentfirmaets besvarelse, dateret 5. maj 2020, at der i forbindelse med det nye projekt, er lavet nye visualiseringer, hvor møllepositionerne, møllernes højde og geometri er ændret, ligesom det nye projekt omfatter et solcelleanlæg. Det fremgår endvidere, at ingen visualiseringer er blevet genbrugt, men at der derimod er genbrugt fotostandpunkter og fotooptagelser fra det tidligere projekt.

Det fremgår af kommunens høringsnotat, som kommunen henviser til i sine bemærkninger til klagesagen, at der for så vidt angår to visualiseringer, er genbrugt billeder fra det tidligere vindmølleprojekt, hvor der er sket ændringer, siden billederne blev taget.[56] Ændringerne består i, at bygninger og beplantning er nedrevet/fjernet, således at vindmøllerne vil fremstå visuelt mere tydeligt, såfremt kommunen havde anvendt nyere billeder. Det fremgår ikke af beskrivelserne til disse to billeder i miljørapporten, at der er sket ændringer i de faktiske forhold, siden billederne blev taget. Forholdene er imidlertid blevet belyst i forbindelse med høringsfasen, hvor der indkom bemærkninger vedrørende visualiseringerne.

Planklagenævnets vurdering i forhold til brugen af ældre billeder

Planklagenævnet bemærker, at miljøvurderingsloven ikke indeholder regler om visualisering i forhold til den landskabelige påvirkning, herunder metodevalg. Nævnet finder på den baggrund heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens brug af gamle billeder. Nævnet finder imidlertid, at kommunen ved udarbejdelsen af miljørapporten – ud for de konkrete ældre billeder – burde have anført, såfremt billederne ikke længere var retvisende i forhold til de aktuelle forhold. Nævnet bemærker imidlertid, at forholdene blev belyst i forbindelse med høringsprocessen, og at såvel offentligheden som byrådet herefter har været informeret omkring ændringerne i de faktuelle forhold, siden billederne oprindeligt blev taget. På den baggrund finder nævnet, at det var muligt for offentligheden og byrådet at få et tilstrækkeligt indtryk af den landskabelige påvirkning – sammenholdt med miljørapportens øvrige visualiseringer – til at kunne forholde sig til det planlagte.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Klage vedrørende billede af nabobolig nr. 4

De to beboere i området[57] anfører, at billedet af deres ejendom i miljørapporten er taget fra nord, selvom det er fra haven (på den anden side af huset, mod syd), at vindmøllerne kan ses.

Planklagenævnets vurdering af billede af nabobolig nr. 4

Miljørapporten indeholder ikke nogen visualisering af vindmøllerne i forhold til det konkrete billede af klagerens bolig (nabobolig nr. 4, jf. miljørapporten s. 23).[58]

Planklagenævnet bemærker imidlertid, at miljørapporten indeholder et billede af alle de naboboliger, der findes i en radius af 1 km fra planområdet, og at vindmøllerne ikke er visualiseret på nogle af disse billeder.

Nævnet finder ikke, at det udgør en fejl ved miljørapporten, at klagerens bolig er fotograferet fra nord, idet formålet alene har været at vise de forskellige naboboliger. Nævnet bemærker desuden, at der for hver bolig er foretaget en beskrivelse af boligen set i forhold til vindmøllernes placering i miljørapporten s. 23-26.

For så vidt angår nabobolig nr. 4 fremgår det, at denne ligger nordøst-sydvest og at vindmøllerne vil stå mod sydvest. Det fremgår endvidere, at tæt og høj bevoksning vil skærme for udsigten til vindmøllerne og solcelleanlæggene fra boligens vinduer og opholdshaven. Det fremgår desuden, at i vinterhalvåret vil vindmøllernes vinger muligvis kunne skimtes fra boligens vinduer.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

Planklagenævnets samlede vurdering i forhold til visuel påvirkning

I forlængelse af det af klagerne anførte vedrørende visualiseringer, har Planklagenævnet fundet anledning til at vurdere, hvorvidt den visuelle påvirkning i øvrigt er vurderet tilstrækkeligt i miljørapporten.

Visuel påvirkning er beskrevet i miljørapporten s. 21-27 og de landskabelige forhold er beskrevet i miljørapporten s. 40-54. Derudover indeholder miljørapporten en lang række visualiseringer på s. 91-158.

Det fremgår af miljørapporten s. 90, at fotografier til visualiseringerne er optaget med digitalt 24 x 36 mm kamera, med 28 eller 50 mm brændvidde, og at fotopunkterne er fastlagt ved måling af GPS-koordinater. Det fremgår endvidere, at alle visualiseringer er udført i programmet F1 3.3, hvor hver enkelt visualisering er kontrolleret ud fra kendte elementer i landskabet.

Det fremgår desuden, at konsulentfirmaet, i forbindelse med de konkrete visualiseringer, har kontrolleret de anvendte kontrolpunkter og højdekoter og det er vurderet, at der ikke forekommer væsentlige uregelmæssigheder/afvigelser/fejl i visualiseringerne.

Planklagenævnet finder, at kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af den landskabelige påvirkning i miljørapporten og at visualiseringerne samlet set giver et tilstrækkeligt dækkende indtryk af konsekvenserne af det planlagte vindmølleprojekt og dermed et tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for de kommunale beslutningstagere og offentligheden i forhold til den landskabelige påvirkning.

Nævnet lægger navnlig vægt på, at miljørapporten indeholder en beskrivelse af området omkring vindmøllerne og beskriver de kulturhistoriske og landskabelige forhold herunder påvirkningen af disse. Nævnet lægger endvidere vægt på, at miljørapporten indeholder en lang række visualiseringer af vindmølleprojektet fra forskellige områder og afstande, som bl.a. har kulturhistorisk og landskabelig betydning. Nævnet lægger desuden vægt på, at det fremgår af

miljørapporten s. 54-55, at det samlet vurderes, at vindmøllerne vil påvirke omgivelserne i nærzonen[59] i moderat grad og enkelte steder i væsentlig grad. Det fremgår endvidere, at vindmøllerne i mellemzonen[60] vil påvirke landskabsoplevelsen i mindre til moderat grad, og påvirke fjernzonen[61] i ubetydelig til mindre grad. Nævnet lægger endelig vægt på, at visualiseringerne er udarbejdet i et professionelt program og er kontrolleret ved hjælp af kontrolpunkter.

Nævnet kan i øvrigt ikke foretage en prøvelse af, om de visuelle påvirkninger er acceptable/rimelige, og dermed heller ikke af kommunens konklusioner i forhold til disse påvirkninger.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7.5. Støj

Klagen

Klagerne gør gældende, at støjmålingerne, støjberegningerne og støjmodellen er forkerte. Klagerne anfører, at man har anvendt samme højdemodel og samme computerprogram til visualiseringer, støj og skyggekast, og da højdemodellen er forkert, er støjmodellen ligeledes forkert.

Planklagenævnet forstår klagerne således, at klagerne mener, at snittegningen i miljørapporten s. 51 udgør en præcis og bindende højdemodel, som er anvendt ved beregning af bl.a. støj. Da klagerne finder, at højdemodellen er forkert, mener klagerne ligeledes, at beregningen af støj er forkert.

De to beboere i området[62] anfører desuden følgende:

Da Ansøgningen er indleveret inden de nye regler trådte i kraft den 13-2-2019 (BEK nr 135 af 07/02/2019[63]) er det gamle støjreglement (BEK nr 1590 af 10/12/2014[64]) gældende. I Kapitel 7 §15 stk 1 står der klart at projekter ansøgt inden den 13.2.2019 skal afgøres efter den gamle bekendtgørelse fra 2014. Dette projekt er ansøgt og behandlet af Silkeborg Kommunes Plan og Vej udvalg allerede den 3.12.2018 og altså klart før den nye bekendtgørelse trådte i kraft.

Planklagenævnet forstår dette således, at klagerne mener, at støjpåvirkningen skulle have været beregnet efter en ældre udgave af bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller, idet nævnet bemærker, at bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 omhandler planlægning for og tilladelse til opstilling af vindøller, og ikke vedrører støj.

Kommunen oplyser i bemærkningerne til klagesagen, at det fremgår af § 9 i bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019, at anmeldelse tidligst kan ske, når der foreligger det nødvendige plangrundlag og miljøvurderingstilladelse, jf. miljøvurderingsloven.

Kommunen anfører endvidere, at ansøger først efter vedtagelsen den 24. august 2020 af kommuneplantillæg og lokalplan med miljørapport kan fremsende anmeldelse af vindmøller til Silkeborg Kommune. Anmeldelse skal ske efter reglerne i kapitel 4 i bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.

Generelt om vurdering af vindmøllestøj i en miljørapport

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på befolkningen og menneskers sundhed jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Dette omfatter bl.a. støj fra vindmøller.

Miljørapporten skal kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyntagen til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder, jf. miljøvurderingslovens § 7, stk. 2. Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller bestemte beregninger i forhold til støj, eller at disse udføres på en bestemt måde.

Miljøvurderingsloven fastlægger heller ikke grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til procedurerne og indholdet af grundlaget for beslutningerne forud for vedtagelse af planer omfattet af loven. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger, herunder grænseværdier for støj fra vindmøller, følger af anden lovgivning.

De støjgrænseværdier for vindmøller, som fremgår af bekendtgørelse om støj fra vindmøller[65], er fastsat ud fra et niveau af støjbelastning, der er vurderet at være miljø- og sundhedsmæssig acceptabelt for mennesker. De beregningsmetoder, som har fundet udtryk i bekendtgørelsen, må desuden betragtes som almindeligt anerkendte, idet disse bygger på metoder, som har været benyttet i en lang årrække, og som løbende er blevet udbygget og præciseret. Det falder uden for nævnets kompetence at vurdere, om disse metoder for beregning støj er rimelige eller hensigtsmæssige.

Hvis en kommune har beregnet de konkrete forventede støjpåvirkninger fra de vindmøller, der planlægges for, ud fra beregningsprincipperne i bekendtgørelsen, og i en miljørapport har sammenholdt disse med de fastsatte støjgrænseværdier for vindmøller, udgør dette derfor et grundlag, som efter nævnets opfattelse er sagligt, relevant og tilstrækkeligt til at understøtte beslutningstagerne i forbindelse med en planvedtagelse, jf. kravene i miljøvurderingsloven. Det er desuden ensartet fra kommune til kommune.

Planklagenævnet bemærker i øvrigt, at bekendtgørelsen om støj fra vindmøller er blevet miljøvurderet, jf. også afsnit 2.7.3, og at dette har ikke givet anledning til ændringer i beregningsprincipper for vindmøller på land eller grænseværdier.

Planklagenævnets vurdering

Det fremgår af miljørapporten s. 28, at kommunen har vurderet støjpåvirkningen for de nærmeste boliger efter de beregningsmetoder m.v., som fremgår af bekendtgørelse om støj fra vindmøller[66], herunder at støjen skal beregnes ud fra vindhastigheder på henholdsvis 6 og 8 m/s.

Planklagenævnet konstaterer endvidere, at beregningsresultaterne er sammenholdt med de støjgrænseværdier, som fremgår af bekendtgørelsen, og at det forventes, at grænseværdierne vil kunne overholdes. Det fremgår således af miljørapporten s. 32, at beregningerne viser, at 18 ud af 19 naboboliger vil ligge mere end 2 dB(A) fra støjgrænsen ved både 6 m/s og 8 m/s. En enkelt nabobolig vil ligge mindre end 2 dB(A) fra støjgrænsen på 42 dB(A) ved 6 m/s og 44 dB(A) ved 8 m/s.

Det fremgår endvidere af miljørapporten, at beregningerne for den lavfrekvente indendørs støj viser, at den ligger mindst 6 dB(A) under grænseværdien på 20 dB(A) ved 6 m/s og 8 m/s, ligesom støjgrænserne for områder med støjfølsom anvendelse også er overholdt.

Hertil kommer, at kommunen har foretaget en vurdering af støjpåvirkningen på baggrund af de tre nye vindmøller og ligeledes sammenholdt dette med de eksisterende forhold, hvor der er opstillet husstandsvindmøller i området. Det fremgår således af miljørapporten, at støjen ved naboboliger til de eksisterende husstandsvindmøller ligeledes er overholdt.

Nævnet finder på den baggrund, at kommunen i miljørapporten i tilstrækkeligt omfang har redegjort for forhold i relation til støj, og at mindstekravene efter miljøvurderingslovens bilag 4, er opfyldt.

Nævnet bemærker i forlængelse heraf, at det fremgår af rapporten s. 32, at kommunen gennem et vilkår i VVM-tilladelsen vil kræve en støjmåling på vindmøllerne, efter de er idriftsat, for at sikre, at støjkravene i bekendtgørelsen er overholdt. Hvis støjmålingen viser, at støjpåvirkningen overstiger støjkravene, skal vindmøllerne støjdæmpes, eller driften indstilles. Planklagenævnet kan konstatere, at der er indsat et sådant vilkår i VVM-tilladelsen.

Nævnet finder desuden ikke grundlag for at antage, at støjberegningerne skulle være forkerte, på baggrund af det af klagerne anførte om, at der er anvendt en forkert højdemodel til beregningen. Nævnet bemærker i den forbindelse, at snittegningen i miljørapporten s. 51 ikke udgør en præcis højdemodel, men alene udgør en illustration af højdeforskellene i området.

Nævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at det er bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller, der finder anvendelse. Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ikke er foretaget ændringer i støjgrænseværdierne eller beregningsprincipperne for vindmøller på land i den nugældende bekendtgørelse[67], set i forhold til den tidligere bekendtgørelse.[68]

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.7.6. Skyggekast

Klagen

Klagerne gør gældende, at den anvendte model for skyggekast er forkert. Klagerne anfører, at man har anvendt samme højdemodel og computerprogram til visualiseringer, støj og skyggekast, og da højdemodellen er forkert, er modellen for skyggekast ligeledes forkert.

Planklagenævnet forstår dette således, at klagerne mener, at snittegningen i miljørapporten s. 51 udgør en præcis og bindende højdemodel, som er anvendt ved beregning af bl.a. skyggekast. Da klagerne finder, at højdemodellen er forkert, mener klagerne ligeledes, at beregningen af skyggekast er forkert.

Generelt om skyggekast fra vindmøller

I en miljørapport skal der bl.a. indgå oplysninger om den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder på befolkningen og menneskers sundhed, jf. miljøvurderingslovens bilag 4, litra f, jf. § 12. Skyggekast fra vindmøller kan efter omstændighederne være en påvirkning, som skal indgå i en miljøvurdering.

Miljøvurderingsloven stiller ikke krav om, at der skal foretages bestemte målinger eller beregninger i forhold til skyggekast. Loven fastsætter heller ikke grænser for det tilladelige omfang af skyggekast.

Der findes ingen lovregulering for skyggevirksomheder fra vindmøller. Det fremgår af vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller[69], at det anbefales, at naboboliger ikke udsættes for mere end 10 timer skyggekast årligt beregnet som reel skyggetid efter F1 Shadow-programmet eller et tilsvarende program. Af vejledningens bilag 1 fremgår det endvidere under modelforudsætninger, at forhindringer såsom skove, bygninger og lignende

ikke bør inddrages i beregningerne. Desuden beregnes ikke skyggekast for solhøjder mindre end 3 grader over horisonten, ligesom skyggetid kun optælles, hvis mere end 20 % af solen er dækket af vingen.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten i tilstrækkeligt omfang har redegjort for forhold i relation til skyggepåvirkningen, og at mindstekravene efter miljøvurderingslovens bilag 4, er opfyldt.

Nævnet lægger vægt på, at kommunen har vurderet skyggepåvirkningen for de nærmeste boliger efter de beregningsmetoder m.v., som fremgår af Miljøministeriets vejledning fra 2015 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller. Det fremgår således af miljørapporten s. 34, at der er foretaget beregning af skyggekast (udendørs) ved 19 naboboliger, og at 12 boliger udsættes for mindre end 10 timers skyggekast pr. år, mens 7 boliger udsættes for mere end 10 timers skyggekast pr. år.

Planklagenævnet konstaterer endvidere, at det fremgår af miljørapporten s. 35, at kommunen vil kræve skyggestop installeret i de nye vindmøller, så ingen boliger udsættes for mere end 10 timers reel udendørs skyggekast om året.

Nævnet bemærker desuden, at det fremgår af miljørapporten s. 35, at udendørs skyggekast er beregnet for et areal på 15 m gange 15 m med centrum 7,5 m fra boligen i retning mod vindmøllerne og med siden vendt mod vindmøllerne uafhængigt af, hvad arealet bliver brugt til. Skyggekastet er beregnet i F1 baseret på følgende forudsætninger:

- Solens højde over horisontlinjen skal være mere end tre grader, da skyggekast under tre grader opfattes som uproblematisk.
- Afstande på mere end cirka 1,8 km fra møllen er ikke medtaget i beregningerne, da skyggekast ikke er et problem på de afstande, idet skyggen vil være diffus, fordi mindre end 20 % af solen er dækket af møllevingen.

Nævnet finder således heller ikke grundlag for at antage, at skyggeberegningerne skulle være forkerte, på baggrund af det af klagerne anførte om, at der er anvendt en forkert højdemodel til bl.a. beregning af skyggekast. Nævnet bemærker i den forbindelse, at snittegningen i miljørapporten s. 51 ikke udgør en præcis højdemodel, men alene udgør en illustration af højdeforskellene i området.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.8. Lokalplanen

2.8.1. Linjeføring

Klagen

Klagerne anfører, at kommunen ikke i lokalplanen har forholdt sig til den kumulative effekt, som projektet vil medføre, da der ikke er medtaget linjeføring fra energiprojektet til nærmeste transformatorstation. Klagerne anfører, at linjeføring af kabler vil ske igennem et § 3-område.

Kommunen oplyser, at ansøgningen om vindmøller og solceller ikke indeholder oplysninger om efterfølgende ledningsanlæg. Ansøgeren har i den forbindelse over for kommunen oplyst, at projekter først efter vedtagelsen af plangrundlaget kan igangsætte processen hos den ledningsejer, som skal aftage strømmen fra anlægget, og som derefter vil beslutte, hvortil strømmen skal ledes. Det har således ikke været muligt at inddrage fremtidige ledningsanlæg i behandlingen af sagen.

Generelt om lokalplaner

Efter planlovens § 13, stk. 1, kan en kommune til enhver tid beslutte at tilvejebringe planforslag og ændringsforslag til de eksisterende kommunale planer i overensstemmelse med de procedurer, som er fastsat i planlovens kapitel 6, når det er planlægningsmæssigt relevant.

En lokalplan skal ledsages af en redegørelse for, hvorledes planen forholder sig til kommuneplanen og øvrig planlægning for området jf. planlovens § 16, stk. 1.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet bemærker, at planloven ikke indeholder bestemmelser om, at en kommune skal vurdere kumulative effekter i forbindelse med udarbejdelse af en lokalplan. Planlovens § 16, stk. 1, anfører udelukkende, at en kommune i forbindelse med udarbejdelse af en lokalplan, bl.a. skal forholde sig til *anden planlægning*.

Da kommunen efter det oplyste ikke har nogle oplysninger omkring linjeføring af kabler, og dermed ikke har påbegyndt et evt. planlægningsarbejde i forbindelse hermed, finder nævnet ikke, at kommunen har været forpligtet til at inddrage oplysninger om linjeføring af kabler i lokalplanens redegørelse.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

2.9. Andre klagepunkter

2.9.1. Journaliseringspligt

Klagen

V1 anfører, at kommunen den 4. december 2020 har lagt et dokument ud på klageportalen, som ikke indeholder sagsnummer, brevhoved eller signatur, ligesom der ikke er reference til sagsbehandler eller afdeling. Klageren vil derfor gerne stille spørgsmål til, om dokumentet officielt skal tillægges betydning og indgå i projektets journalføring jf. offentlighedslovens § 15.

Planklagenævnet forstår dette således, at klageren mener, at det pågældende dokument ikke skal journaliseres og indgå i nævnets behandling af sagen, fordi dokumentet ikke indeholder de nævnte oplysninger.

Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet kan oplyse, at dokumentet er journaliseret på nævnets sag med sagsnr. 20/14002, idet nævnet vurderer, at det er uden betydning for journaliseringspligten om sagsnummer, brevhoved, signatur, sagsbehandler og afdeling fremgår af dokumentet. Nævnet bemærker desuden, at det klart fremgår af dokumentet, at det indeholder kommunens bemærkninger til V1s klage over lokalplanen.

Kommunens bemærkninger er ligeledes indgået i sagens behandling, idet der ikke efter planloven eller planklagebekendtgørelsen[70] stilles formkrav til kommunens bemærkninger.

Planklagenævnet kan således ikke give medhold i klagepunktet.

3. Afsluttende bemærkninger

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over miljørapporten.

Planklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over vedtagelsen af lokalplan nr. 24-003, vindmøller og solceller ved Marsvinslund.

Det betyder, at lokalplanen og miljørapporten fortsat gælder.

Dele af afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 4, stk. 2, i lov om Planklagenævnet. De restende dele af afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 4, stk. 1, i lov om Planklagenævnet.

Planklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 3, stk. 3, i lov om Planklagenævnet.^[71] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. § 3, stk. 4, i lov om Planklagenævnet.

De indbetalte klagegebyrer tilbagebetales ikke. Klagegebyrer tilbagebetales kun, hvis nævnet har afvist at behandle sagen, hvis klagen tilbagekaldes, eller hvis nævnet giver klageren medhold eller i øvrigt ændrer den afgørelse, der er klaget over. Det er ikke tilfældet i denne sag. Planklagenævnets afgørelse vedrørende klagegebyret kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed. Der henvises til § 3 i gebyrbekendtgørelsen for Planklagenævnet.^[72]

---

[1] Planen kan søges frem på plandata.dk: <http://kort.plandata.dk/searchlist/#/> (<http://kort.plandata.dk/searchlist/#/>).

[2] Klagenummer 1015954, sagsnr. 20/14000.

[3] Klagenummer 1015866, sagsnr. 20/14002.

[4] Klagenummer 1014010, sagsnr. 20/14005.

[5] Sagsnr. 20/14086 og 21/05727.

[6] Lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

[7] Bekendtgørelse af lov om planlægning, jf. lovbekendtgørelse nr. 1157 af 1. juli 2020.

[8] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[9] Klagenummer 1015954.

[10] Klagenummer 1015866.

[11] Klagenummer 1014010.

[12] Sagsnr. 21/02911.

[13] Tidl. V6. – nu V7.

[14] Tidl. V8, som var 100 % ejet af V9. (tidl. V6.) – nu V7.

[15] V9. (tidl. V6.) – nu V7.

[16] Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014 af forvaltningsloven.

[17] J. Garde m.fl., Forvaltningsret, sagsbehandling, 6. udgave, 2007, side 99-100.

[18] Oprindeligt Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle. Det oprindelige direktiv og senere ændringer er nu kodificeret i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle.

[19] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[20] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[21] Dette gælder dog ikke planforslag, som er direkte forbundet med eller nødvendige for et Natura 2000-områdets forvaltning.

[22] Natura 2000-område N35, Habitatområde, H35, Hald Sø, Stanghede og Dollerup Bakker.

[23] Notat om beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger (https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notatet_2020/N2020_55.pdf), Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, af 4. september 2020.

[24] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[25] Bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

[26] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 76.

[27] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 77.

[28] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 51.

[29] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 60 og 61.

[30] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 82.

[31] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[32] Habitatvejledningen, december 2020, afsnit 9.7.1.4.

[33] EU-domstolens dom af 4. marts 2021, C-473/19 og C474/19, Skydda Skogen, præmis 83 og 84.

[34] Det forhold, at lungerne på flagermus læderes på grund af trykfaldet fra en forbipasserende vindmøllevinge.

[35] Forvaltningsplan for flagermus. Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder. Naturstyrelsen 2013.

[36] Notat om beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger (https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notatet_2020/N2020_55.pdf), Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, af 4. september 2020.

[37] Notat om beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger (https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notatet_2020/N2020_55.pdf), Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, af 4. september 2020 s. 12-13.

[38] Notat om beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger (https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notatet_2020/N2020_55.pdf), Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, af 4. september 2020 s. 13.

[39] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.3.

[40] Habitatvejledningen, afsnit 9.7.1.

[41] Habitatvejledningen, afsnit 9.6.5.

[42] Områderne kan ses af bilag 1, billede nr. 8.

[43] EF-fuglebeskyttelsesdirektivet (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31979L0409:DA:HTML>), De Europæiske Råds direktiv (79/409/EØF).

[44] Bekendtgørelse nr. 867 af 27. juni 2016 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[45] Lovbekendtgørelse nr. 270 af 12. april 2018 om jagt og vildtforvaltning.

[46] Klagenummer 1014010.

[47] Bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.

[48] Bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.

[49] Det fremgår af miljørapporten s. 87, at denne bl.a. er udarbejdet på baggrund af disse bekendtgørelser.

[50] En strategisk miljøvurdering af en plan (SMV) omtales i praksis kun som en "miljøvurdering".

[51] Planklagenævnet antager, at der rettelig burde have stået: lovbekendtgørelse nr. 1225 af 25. oktober 2018 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

[52] Bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.

[53] Bekendtgørelse nr. 923 af 6. september 2019 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.

[54] Snittegningen kan ses i bilag 1, billede nr. 9.

[55] Visualiseringen kan ses i bilag 1, billede nr. 10.

- [56] Det fremgår af høringsnotatet, at det drejer sig om visualisering nr. 3 (miljørapporten s. 112) og nr. 8 (miljørapporten s. 123).
- [57] Klagenummer 1014010.
- [58] Billedet kan ses i bilag 1, billede nr. 11.
- [59] Som udgør en radius på 0-4 km rundt om projektområdet.
- [60] Som udgør en radius på 4-9 km rundt om projektområdet.
- [61] Som udgør en radius på 9 km og derover rundt om projektområdet.
- [62] Klagenummer 1014010.
- [63] Bekendtgørelse nr. 135 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller.
- [64] Bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.
- [65] Bekendtgørelse nr. 35 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller (nugældende).
- [66] Bekendtgørelse nr. 35 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller (nugældende).
- [67] Bekendtgørelse nr. 35 af 7. februar 2019 om støj fra vindmøller (nugældende).
- [68] Bekendtgørelse nr. 1736 af 21. december 2015 om støj fra vindmøller.
- [69] Vejledning fra Naturstyrelsen, 2015.
- [70] Bekendtgørelse nr. 130 af 28. januar 2017 om udnyttelse af tilladelser, frist for indgivelse af klage, indsendelse af klage til Planklagenævnet og opsættende virkning af klage for visse afgørelser truffet efter lov om planlægning og visse andre love.
- [71] Lov nr. 1658 af 20. december 2016 om Planklagenævnet.
- [72] Bekendtgørelse nr. 108 af 28. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Planklagenævnet.

Sag:

20/14000, 20/14002
og 20/14005

Dato:

15. juli 2021.

Emner:

Miljøvurderingslo...
Planloven, retlig (...)

Tilgængelighedserklæring (<https://www.was.digst.dk/pkn-naevneneshus-dk>)